Дослідження безпеки представників/-ць громадянського суспільства в Україні

Звіт за липень-грудень 2020 року

Асоціація УМДПЛ UMDPL Association

EMBASSY OF THE UNITED STATES
KYIV, UKRAINE

У поданому звіті за липень-грудень 2020 рік висвітлено випадки переслідування активістів/-ок, правозахисників/-ць та журналістів/-ок, а також ситуація щодо розслідування таких справ органами правопорядку.

Укладачі: Ганна Рожкова, Катерина Помазана, Сергій Перникоза, Вадим Пивоваров.
Дизайн та макет: Ольга Золотар.

Дослідження безпеки представників/-ць громадянського суспільства в Україні. Звіт за 2020 рік / Г. Рожкова, К. Помазана, С. Перникоза, В. Пивоваров — Київ: Асоціація УМДПЛ, 2021. — 48 с.

Звіт підготовлено за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні. Погляди авторів звіту не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США.

Звіт розповсюджується відповідно до ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International.

Асоціація УМДПЛ, 2021

ЗМІСТ

Вступ 5

Резюме 5

Частина перша. Ефективність розслідувань 7

Частина друга. Результати соціологічного дослідження щодо самопочуття та оцінки власної безпеки постраждалих активістів/-ок 11

Частина третя. Опис інцидентів 15

Висновки 43

Додатки:

Додаток 1 Методологія моніторингу нападів на представників/-ць громадянського суспільства 44

Додаток 2 Методологія визначення ефективності роботи органів правопорядку під час розслідування нападів на активістів/-ок 46

RAINE

ВСТУП

Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів (Асоціація УМДПЛ) уже другий рік визначає захист представників/-ць громадянського суспільства одним зі стратегічних напрямків своєї діяльності.

У рамках такої діяльності за два роки нам вдалося створити серію продуктів для активістів/-ок:

1. **Спеціальний онлайн-додаток для смартфонів «Твоя безпека»**

Один натиск кнопки на смартфоні — і додаток надсилає геолокацію вибраним довіреним контактам, зберігає фото- та відеоматеріали, зроблені за допомогою додатку, на захищений сервер.

2. **Чат-бот «Activist's advisor»**

Відтепер отримувати важливі лайфхаки як підвищити власний рівень безпеки можна в Телеграмі. Адже чат-бот надає короткі чіткі відповіді: як діяти активісту/-ці, коли йому/їй загрожує небезпека і як реагувати на погрози? Як організувати мирне зібрання, спілкуватися з поліцією? Як надавати домедичну допомогу? Можливість отримати цю інформацію оперативно — підвищує шанси зберегти життя та здоров'я активістів/-ок.

3. **Онлайн-курс «Громадський активізм: без пошкоджень та проваджень»**

Під час курсу можна прослухати інформацію від провідних експертів щодо: основ цифрової безпеки, правил спілкування з поліцейським, необхідних дій якщо Вас звинувачують в адміністративному чи кримінальному правопорушенні, міжнародних механізмів захисту активістів/-ок, організації та проведення мирних зібрань, а також правил надання домедичної допомоги.

4. **Моніторингові звіти щодо тиску на представників/-ць громадянського суспільства**

Також ми спілкуємось із постраждалими та свідками, аби якомога якісніше верифікувати та фіксувати кейси. Крім того, цього року ми розпочали здійснювати громадський контроль та відслідковувати якість розслідування фактів нападів на активістів/-ок органами правопорядку. Ми відслідковуємо переслідування активістів/-ок, які піддаються тиску з використанням правових механізмів (кримінальний чи адміністративний тиск), а також зазнають іншого насильницького впливу.

Умовно ми розділяємо тиск на дві основні групи:

- *не пов'язаний із використання насилля з боку державних органів;*
- *шляхом застосування насилля з боку державних органів.*

РЕЗЮМЕ

За липень-грудень 2020 року Асоціація УМДПЛ задокументувала 52 інцидента тиску на активістів/-ок, правозахисників/-ць та журналістів-розслідувачів/-ок.

Важливо відзначити, що у 2020 році не спостерігалось покращення роботи органів правопорядку щодо здійснення ефективного розслідування або забезпечення належних заходів, для запобігання рецидивам нападів на активістів/-ок та правозахисників/-ць. У переважній кількості випадків постраждалі говорять про власне незадоволення рівнем ефективності розслідування та необхідність постійно мотивувати слідчих шляхом заяв, запитів та тиску з боку громадянського суспільства. Як мінімум одна журналістка подала скаргу в ДБР на неефективне розслідування її справи. Це займає в постраждалих активістів/-ок багату часу й зусиль та, інколи, демотивує їх слідкувати за власною справою, а також знижує рівень довіри до правосуддя та органів правопорядку.

Уже два роки поспіль Київ та Одеса стають найнебезпечнішими містами для здійснення громадської діяльності, саме тут найчастіше відбувається дискредитація та погрози активістам/-кам, які з часом переходять у пошкодження майна та напади. Загалом, цього року ми зафіксували 13 інцидентів із пошкодження майна, 6 із них — пошкодження або підпали автомобілів активістів/-ок.

У 2020 році ми зафіксували 10 інцидентів із погрозами, частими були випадки, коли невідомі особи встановлювали похоронну символіку біля помешкань активістів/-ок. Наприклад, 14 липня 2020 року у Київській області головній редакторці сайту «ЧЕСНО», Ірині Федорів, встановили «меморіальну табличку» на будинку, де вона мешкає.

Серед сфер діяльності активістів/-ок та журналістів/-ок, у кейсах, які ми документували, найбільше постраждали особи, які займались антикорупційною діяльністю — нашою

командою було зафіксовано 11 таких інцидентів. Значною була справа щодо підпалу будинку антикорупційного активіста Віталія Шабуніна; під час інциденту ніхто не постраждав, проте помешкання активіста було повністю знищене. Варто відзначити, що протягом останніх років Віталій Шабунін та інші представники/-ці «Центру протидії корупції» піддаються систематичному переслідуванню, включно з фізичними нападами, сфабрикованими кримінальними справами та замовними дискредитаційними кампаніями. Також ми зафіксували ряд інцидентів, які трапились із журналістами-розслідувачами/-ками. Наприклад, у серпні відбулось одразу два інциденти — журналіст програми «Схеми: корупція в деталях», Михайло Ткач, виявив вдома ознаки прослуховуючого пристрою, а також уночі, 17 серпня, невідомі підпалили авто, яке належало журналістам програми.

15 інцидентів тиску було зафіксовано щодо активістів/-ок, які працюють із подоланням дискримінації та збільшенням видимості ЛГБТКІ-спільноти, почастішали напади та тиск різного роду на ЛГБТКІ-активістів/-ок. Зокрема, були зафіксовані спроба зриву мирного зібрання в рамках ОдесаПрайд-2020, спроба зриву заходу в одеському ком'юніті-центрі КвірХоум, невідомі пошкодили майно та погрожували активістам/-кам у харківському ком'юніті-центрі ПрайдХаб.

За цей період далі розгорталась справа щодо Сергія Стерненка — влітку йому вручили підозру в умисному вбивстві та «незаконному» носінні холодної зброї, обрали запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, а також передали справу до міста Одеси, де на Сергія здійснили ще один замах прямо перед засіданням суду, а після суду активісти/-ки, які прийшли підтримати Стерненка, заявляли про напади та стеження за ними.

Загалом, за цей рік значно збільшилась кількість випадків щодо перешкоджання проведенню мирних зібрань, на це вплинули карантинні обмеження та вибірковість при застосуванні цих обмежень поліцейськими.

Статистика

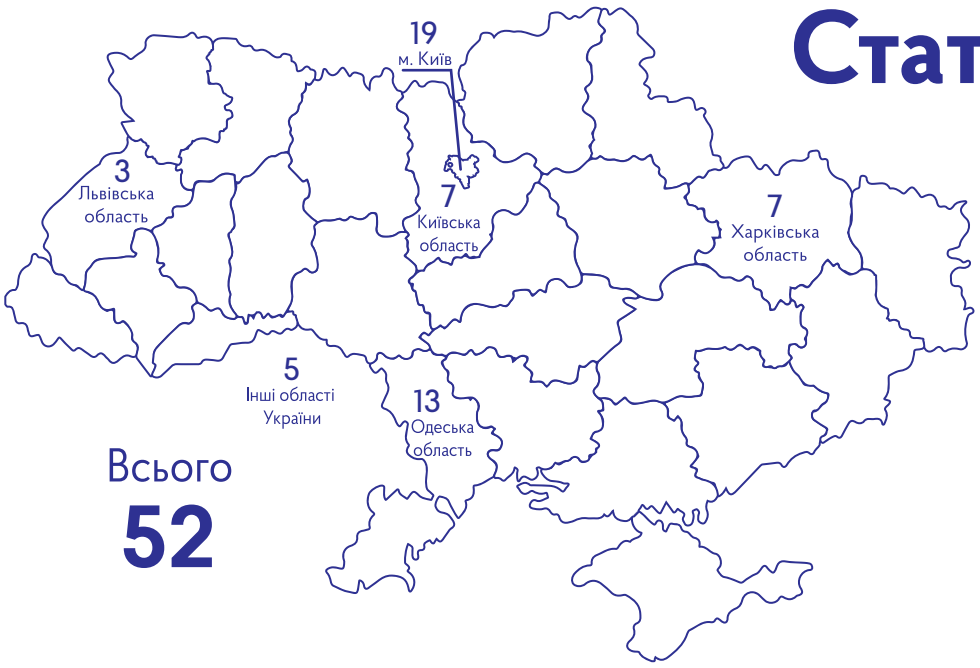

Всього
52

антикорупційні активісти/-ки

ЛГБТК та фем-активісти/-ки,

еко-активісти/-ки

правозахисники/-ці

інші види діяльності

Види тиску

13 — пошкодження майна
з них **6** — пошкодження або підпал автівки

11 — фізичний напад

10 — погрози

7 — цькування чи дискредитація

11 — інші види тиску

Суб'єкт

14 Державні органи

38 Недержавні органи

Частина перша.
Ефективність розслідувань

Узагальнюючи інформацію щодо ефективності розслідування нападів на активістів/-ок, можна виокремити як позитивні, так і вкрай негативні тенденції.

Щодо позитиву, слід відзначити, що поліція почала активніше цікавитись розслідуванням фактів нападів на громадських активістів/-ок. Попри відсутність у Кримінальному кодексі України відповідної статті, в обласних управліннях Національної поліції визначені відповідальні, які збирають та узагальнюють інформацію щодо нападів на активістів/-ок. Про виявлені факти звітують до Головного слідчого управління Національної поліції та періодично доповідають про здійснення розслідування таких злочинів.

Серед негативних факторів слід відзначити те, що на ефективність та швидкість розслідування продовжує суттєво впливати резонансність справи, — чи цікавляться ЗМІ тим, як злочин розслідується, чи є в потерпілого адвокат.

Також, залишаються системні проблеми щодо швидкості реакції на злочин, процедури забезпечення заходів особистої безпеки громадських активістів/-ок, превенції злочинів, а також попередження повторних нападів.

Нижче наведені узагальнені висновки з питань, які досліджувались у контексті визначення ефективності проведення розслідування працівниками органів правопорядку.

1. Превенція вчинення злочину.

У своїх відповідях поліція та прокуратура повністю ігнорують питання превенції злочинів. Поліція реагує здебільшого вже на тяжкі злочини, які стались. Робота з попередження та недопущення нападів на активістів/-ок фактично не проводиться. Також, немає реакції на випадки тиску, погроз та мову ворожнечі.

Показовим є кейс тиску та погроз на ком'юніті-центр для ЛГБТКІ-людей «Квір Хоум» в Одесі після їх спроби проведення мирного зібрання ОдесаПрайд 30 серпня 2020 року. Починаючи з 30 серпня по середину жовтня до офісу організації було здійснено 6 візитів радикально налаштованих молодиків, які шляхом залякування та погроз намагались перешкодити проведенню будь-яких заходів ЛГБТКІ-людей в Одесі. Відповідні візити були 12.09, 19.09, 23.09, 3.10, 10.10, та 14.10. Як правило, кожен візит включав або маніпуляції з дверним замком, або пошкодження паркану, або пасивне блокування доступу до подвір'я, яке веде до ком'юніті-центру. Майже завжди це супроводжувалось розклеюванням наліпок із зображенням меча «розрізаючого» прапор ЛГБТКІ-спільноти та написами: «стать — це стать». Під час усіх візитів активістки викликали поліцію, але майже всі випадки закінчувались бездіяльністю з боку правоохоронних органів. Були написані декілька заяв щодо пошкодження майна та/або щодо перешкоджання дії громадської організації та/або проникнення на приватну територію, але жодних дієвих заходів та адекватної реакції з боку поліції на це не було. Активістки продовжували відчувати себе в небезпеці при повній бездіяльності поліції.

2. Визначення і здійснення заходів із запобігання рецидивам нападів на активістів/-ок та правозахисників/-ць.

В Україні надзвичайно складна процедура забезпечення особистої безпеки для громадян. Також, практично відсутній алгоритм визначення які саме заходи потрібно вживати та яка має бути їхня тривалість. Це все призводить до того, що фактично заходи із запобігання рецидивам нападів на активістів/-ок — не здійснюються, а самі напади — продовжуються. Показовою є справа одеського активіста Сергія Стерненка, на якого протягом лютого-травня 2018 року в Одесі було здійснено три напади, які він пов'язує з його участю в протестах проти знищення Одеською міською владою Літнього театру та організацією серії акцій проти російської культурної експансії в Одесі. Одразу після першого нападу Сергій Стерненко просив поліцію надати йому державну охорону, але йому відмовили. Відмовили Сергію Стерненку в охороні й після другого нападу. Зрештою, ця бездіяльність поліції призвела до чергового нападу і смерті одного з нападників.

3. Забезпечення існування чіткої системи механізмів і процедур, через яку можуть надходити повідомлення про напади на активістів/-ок та правозахисників/-ць.

Фактично, поліція починає діяти лише з моменту отримання заяви про злочин. Чітка, інклюзивна система отримання повідомлень про напади на активістів/-ок, яка б забезпечувала швидкість реакції та впливала б на ефективність розслідування, — фактично відсутня. За відсутності офіційної скарги — інформація про злочини не реєструється, а самі злочини — не розслідуються.

4. Дотримання процедури реєстрації кримінального правопорушення за заявою потерпілого/-ї та надання йому/їй статусу потерпілого/-ї.

Здебільшого, заяви про напади на активістів/-ок належним чином реєструються. Але на цю процедуру досить сильно впливає резонансність справи та зацікавленість медіа такими випадками.

Як приклад, справа режисерки та журналістки Таісії Кутузової. На свої сторінці у Фейсбук Таісія повідомила, що під час зйомки фільму «Закрий рота» 6 жовтня на засіданні комісії в Гатному на неї напав поліцейський. За її словами, співробітник поліції накинувся на режисерку, почав вихоплювати камеру, заламувати руки, йому «на допомогу» прийшли ще двоє співробітників. У процесі перешкоджання зйомки Таїсії пошкодили накамерний мікрофон та, зрештою, забрали камеру. На наступний день, 7 жовтня, близько 16:00 режисерка також написала заяву в ДБР. Наступного дня, 8 жовтня, їй подзвонили із проханням продублювати заяву на пошту для звернень громадян через технічні негаразди. Через день після дублювання — знову подзвонили з інформацією про відсутність на пошті заяви. Зрештою, внесли до ЄРДР справу тільки 15 жовтня. Режисерка поділилась тим, що як сам інцидент, так і комунікація з ДБР її фруструють, адже свідчать про погане та не людиноорієнтоване функціонування органів правопорядку. На її думку, тільки резонанс та реакція медіаспільноти допомогли внесенню справи в ЄРДР. Також вона дуже вдячна громадянському суспільству, швидкій реакції та безкоштовній правовій допомозі, що дуже спрощує її взаємодію органами правопорядку під час ведення своєї справи.

5. Забезпечення, у разі потреби, послуг адвоката.

У досліджуваних кейсах потерпілі не забезпечувались відповідною пам'яткою про права та обов'язки. Про можливість залучення адвоката потерпілим не повідомляли. Нагальною проблемою залишається також отримання потерпілими кваліфікованої юридичної допомоги в невеликих містах і селищах. Слідчі, які ведуть відповідні справи, у силу різних обставин та мотивації доволі часто неякісно проводять розслідування, не призначають необхідних слідчих дій та експертиз, або взагалі саботують цей процес, розуміючи безпорадність та незахищеність позбавлених фахової юридичної допомоги активістів/-ок, які зазнали нападів. При цьому, допомога інших активістів/-ок або журналістів/-ок, які виявили бажання допомогти, також часто не є ефективною, тому що в більшості випадків слідчі, прикриваючись таємницею слідства і відповідними нормами Кримінального процесуального кодексу, не бажають надавати жодної інформації про стан розслідування справ, які заходи було ними здійснено задля встановлення винуватих та притягнення їх до відповідальності.

6. Робота з ризиками. Унеможливлення факторів впливу з боку інших органів влади та місцевого самоврядування, пов'язаних можливими корупційними зв'язками з бізнес-структурами, які діють на певній території, і саме в розрізі діяльності яких виник конфлікт і, відповідно, відбувається/відбувся тиск/напад на активістів/-ок.

Робота з ризиками фактично була відсутня. Іноді, під час конфліктів щодо будівництва, поліція обмежувались лише загальними заявами про неприпустимість здійснення фізичного насильства. Так, 16 травня стався конфлікт між жителями села Довжик, біля м. Житомир, які виступали проти незаконного будівництва забудовником ТОВ «Аскона Південь» на території Богунського лісу. Під час конфлікту охорона забудовника побила та залила газовим балоном кількох учасників/-ць мирного зібрання, які намагались перешкодити зведенню паркану навколо майбутнього будмайданчика. На той час, уже другий чи третій день тривали суперечки між забудовниками й місцевими мешканцями, бо перші почали зводити паркан, а місцеві жителі стояли на території й не давали їм таким чином проводити монтажні роботи. Але забудовник залучив охоронну структуру, яка під час протистояння застосувала силу та спецзасоби до мирних мітингувальників, використовувала газові балончики, валила на землю й завдавала тілесні ушкодження.

Під час конфлікту, що стався в Києві 14 січня 2021 року між представниками забудовника та місцевими мешканцями, які намагались зупинити будівельні роботи, останні скаржились на те, що поліція взагалі відмовилась забезпечувати належну охорону їхнього зібрання.

Подібна бездіяльність поліції є характерною під час протистояння між забудовниками й активістами/-ками, що часто призводить до розвитку конфлікту та негативних наслідків.

7. Швидкість та ефективність, у разі потреби, забезпечення надання медичних послуг.

Надання медичної допомоги, як правило, реалізовувалось через виклик швидкої допомоги. У досліджуваних кейсах поліція медичної допомоги самостійно не надавала.

8. Дослідження органами правопорядку дотичних фактів, щодо розслідування випадків нападів на активістів/-ок та правозахисників/-ць.

Потерпілі зазначали, що іноді, під час розслідування злочинів, поліція досліджувала дотичні факти: яким видом діяльності активіст/-ка займався/займалась, якими проблемами опікувався/опікувалась, тощо.

За словами громадського активіста з м. Тетіїв, що на Київщині, після пошкодження його будинку 25 квітня 2020 року, поліція досить ретельно розпитувала його про всі можливі погрози, які йому надходили, а також про сфери діяльності, якими він займався. Це, у свою чергу, дозволило досить швидко провести необхідні слідчі дії з розслідування цієї справи.

9. Незалежність і неупередженість розслідування.

Незалежність службовців, які залучаються до проведення розслідувань, й осіб, що приймають рішення від осіб, що є причетними до фактів, за якими проводиться розслідування.

Від відповідей, щодо кількості залучених до розслідування осіб та їх фаху — поліція та прокуратура ухилилась.

10. Повнота та ретельність розслідування.

У розслідуваннях мають здійснюватися всі розумні кроки для забезпечення збирання доказів, які стосуються відповідного кейсу.

Швидкість розслідування, повнота та ретельність розслідування практично завжди залежала від резонансності злочину та тих речових доказів, які працівники органів правопорядку знаходили на місці злочину. У випадку з підпалом машини журналістів «Радіо Свобода» у Львові, що стався 30 січня, поліція змогла встановити не тільки ймовірного злочинця, але й визначила можливих замовників цього злочину. Натомість, у практично аналогічному випадку, який стався в Запоріжжі, також 30 січня, — постраждалого громадського активіста не інформують про жодні просування у справі.

11. Збирання доказів і проведення розслідування мають здійснюватися відповідно до процесуальних норм.

Інформації щодо проведення розслідування поза процесуальними нормами в досліджених кейсах виявлено не було.

12. Невідкладність розслідування.

Розслідування, як правило, розпочинають тільки після отримання заяви потерпілої людини. Це суттєво впливає на швидкість та результативність розслідування нападів на активістів/-ок. Ініціатива самостійно реєструвати злочини за отриманими повідомленнями в ЗМІ в органах правопорядку не вітається та не заохочується.

У випадку, коли головна редакторка руху «ЧЕСНО», Ірина Федорів, звернулась із заявою про погрози через встановлення на її будинку «меморіальної таблички», поліція відмовилась відкривати кримінальне провадження, а також вживати будь-яких дій щодо захисту Ірини.

13. Компетентність слідчих та забезпечення процесу розслідування.

Від відповідей, щодо компетентності залучених до розслідування осіб, належного забезпечення процесу розслідування фінансовими та технічними ресурсами — поліція та прокуратура переважно ухилялась.

Винятком є Вінницька обласна прокуратура, яка надала відповідь на запит про конфлікт між журналістами та керівником Головного управління Національної поліції у Вінницькій області, який стався 27 квітня. У відповіді прокуратура зазначила кількісний склад групи слідчих та прокурорів, які залучались до розслідування відповідних кримінальних проваджень.

14. Залучення потерпілого/-ї й контроль громадськості.

Потерпілий та громадськість належним чином інформується про хід розслідування тільки у випадку його успішного проведення. В інших випадках, коли не вдалось встановити підозрюваних, або розслідування не рухається — поліція посилається на таємницю слідства.

15. Облік кримінальних правопорушень, у яких потерпілими є активісти/-ки.

Облік випадків нападів на активістів/-ок, за словами представника Головного слідчого управління Національної поліції, працівниками поліції ведеться. Але він не є систематизованим. Поліцейським доводиться переглядати фабули справ, щоби знайти згадку, що людина, на яку напали, була активістом/-кою та виступала на захист суспільних інтересів.

Частина друга.
Результати соціологічного опитування щодо самопочуття та оцінки власної безпеки постраждалих активістів/-ок

Окрім документування самих інцидентів тиску, ми також розробили невеликий опитувальник для постраждалих представників/-ць громадянського суспільства. Ми вважаємо вкрай важливим розуміння їх самопочуття, емоційного стану та особистої оцінки навколишнього соціоправового середовища. Опитувальник включав такі тематичні блоки: зміна психоемоційного стану, зміна соціальних аспектів життя та зміна довіри до інституцій після інциденту, а також персональна оцінка рівня безпеки для представників/-ць громадянського суспільства. Окремо ми запитували в тих, хто не подавав заяви до поліції, причини такого рішення.

Усього ми вважаємо генеральною сукупністю 52 осіб (по 1 представнику/-ці від постраждалої сторони кожного задокументованого інциденту), у вибіркову сукупність потрапили 21 респондент/-ка (40 % з усієї кількості потерпілих). Вибірку ми не вважаємо репрезентативною, адже для групи із 52 людей, для того щоб із надійністю у 95 % можна було екстраполювати результати на всіх постраждалих, треба опитати 46 постраждалих. У зв'язку із сенситивністю теми нападів та відсутності продуктивних контактів із деякими активістами/-ками, нам вдалось опитати 21 людину, кожен та кожна з яких є постраждалою стороною в одному із 52 описаних нами інцидентів.

В опитуванні взяла участь досить диверсифікована за соціально-демографічними характеристиками група людей, до того ж наявне схоже з групою всіх 52 постраждалих розподілення цих характеристик. Серед 21 респондента/-ки, узяли участь: 9 жінок, 11 чоловіків, та 1 особа, яка ідентифікує себе як «людина»; віковий інтервал наших респондентів/-ок від 19 до 55 років; люди, які проживають/займаються громадською діяльністю в регіонах, які ми виділили як такі, що стали рекордсменами за кількістю випадків тиску: з м. Київ, Київської, Харківської, Одеської та Львівської областей. І тому, хоча ми не можемо говорити про репрезентативність наших результатів, вони все ж таки допомагають викристалізувати певні, важливі для контексту безпеки громадянського суспільства в Україні, тенденції.

Перш за все варто зазначити, що 20 респондентів/-ок із 21 вважають, що в Україні є певні теми, в яких активізмом займатись більш небезпечно, ніж в інших. Найчастіше з запропонованих активістами/-ками варіантів у списку зустрічаються: антикорупційна діяльність (екологічна або пов'язана з держбюджетом чи політикою) та ЛГБТІК-активізм. Також, більшість із постраждалих зазначили в опитуванні, що причиною нападу/інциденту з тиском на них стала безпосередньо їх залученість у конкретному проекті/акції/дії (11), 4 респондента/-ки вказали, що постраждали скоріше через сферу активістської діяльності, у якій вони залучені, аніж через конкретну дію, 5 — через сам факт активістської діяльності як такої (1 — важко відповісти).

Чи Ви погоджуєтесь з твердженням: «В Україні існують певні сфери активістської діяльності, займатись якими більш небезпечно ніж іншими»?

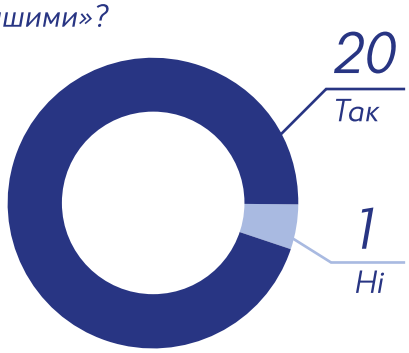

Відтак, спостерігається погіршення загального стану здоров'я та самопочуття після інциденту. Переважна більшість респондентів/-ок вказали, що стали більш тривожними людьми (13) та стали більше боятися за своє здоров'я та життя (12). П'ять людей вказало, що постійно відчувають страх за своє життя та стан тривожності. Загалом, 13 респондентів/-ок вказали, що відчули негативні зміни у своєму психоемоційному стані після інциденту, 4 — що стан просто змінився, 1 — що змінився на краще, а ще 1 — що нічого не змінилось. Щодо інших змін у житті постраждалих після інцидентів: 11 людей вказало, що їх фізичний стан погіршився, 6 — що їх побутові звички змінились у негативну сторону, 16 — що просто змінились.

В якій мірі змінились вказані нижче пункти в Вашому житті після інциденту?

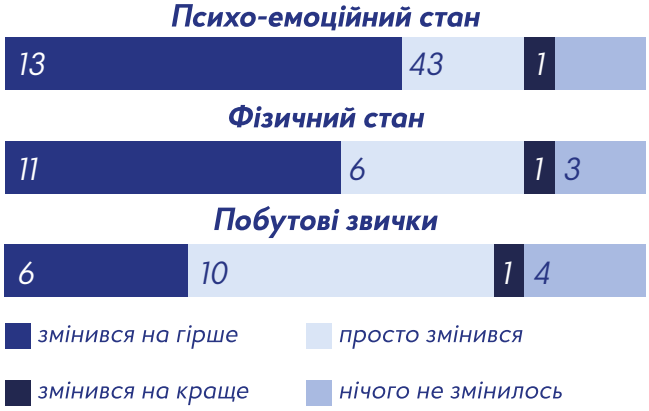

З позитивних тенденцій щодо змін у навколишньому середовищі варто відзначити незламне бажання активістів/-ок далі залучатись до суспільно-корисної діяльності, наявність певного покращення деяких соціальних та репутаційних характеристик, та належну роботу громадського сектору щодо висвітлення й підтримки людей, що зіштовхнулися з тиском через їх діяльність. Відтак, більшість респондентів/-ок вказали, що їх видимість (15) у громадському секторі змінилась на краще, а в значної кількості людей зросла кількість професійних зв'язків (8) та соціальна активність (8). Показово, що разом із видимістю та професійними зв'язками переважна більшість (12) вказала, що змінилось на краще відношення до громадського сектору в Україні. Цікавим є той факт, що більш ніж у половини (12) — зросла мотивація продовжувати свою громадську діяльність, а 17 респондентів/-ок взагалі вказали, що змінили свою сферу основної діяльності.

В якій мірі змінились вказані нижче пункти в Вашому житті після інциденту?

Щодо довіри до державних інституцій — картина є негативною. Ніхто з респондентів/-ок не відповіли, що після інциденту в них змінилось на краще ставлення до правоохоронних органів або судочинства. Навпаки, ставлення до правоохоронних органів погіршилось у 11 людей, до судочинства — у 9. Водночас, із 7 людей, які вирішили не подавати заяву в поліцію, тричі згадувалась як одна з основних причин — недовіра до поліції, ще тричі — відсутність віри в те, що поліція може працювати ефективно, і ще тричі — відсутність бажання витрачати час на зайву бюрократію. Велика кількість респондентів додатково додали, що з юридичної точки зору відчувається загальна незахищеність громадського сектору. Деякі організації перевантажені наданням правової допомоги, але загалом часто зазначають, що активістам/-кам необхідно більше можливостей із правової консультації та особистого покращення юридичної грамотності. З останнього факту можна зробити висновок, що державна правоохоронна та судова системи на сьогодні не здатні ефективно опрацьовувати інциденти нападів та тиску, створювати імідж таких інституцій, яким можна довіряти, а також підтримувати налагоджену систему взаємодії з громадянами, зрозумілу для кожного та кожної, та забезпечити якісне надання належної державної правової допомоги, а тому більшість консультативної роботи лягає на плечі самого громадського сектору.

В якій мірі змінились вказані нижче пункти в Вашому житті після інциденту?

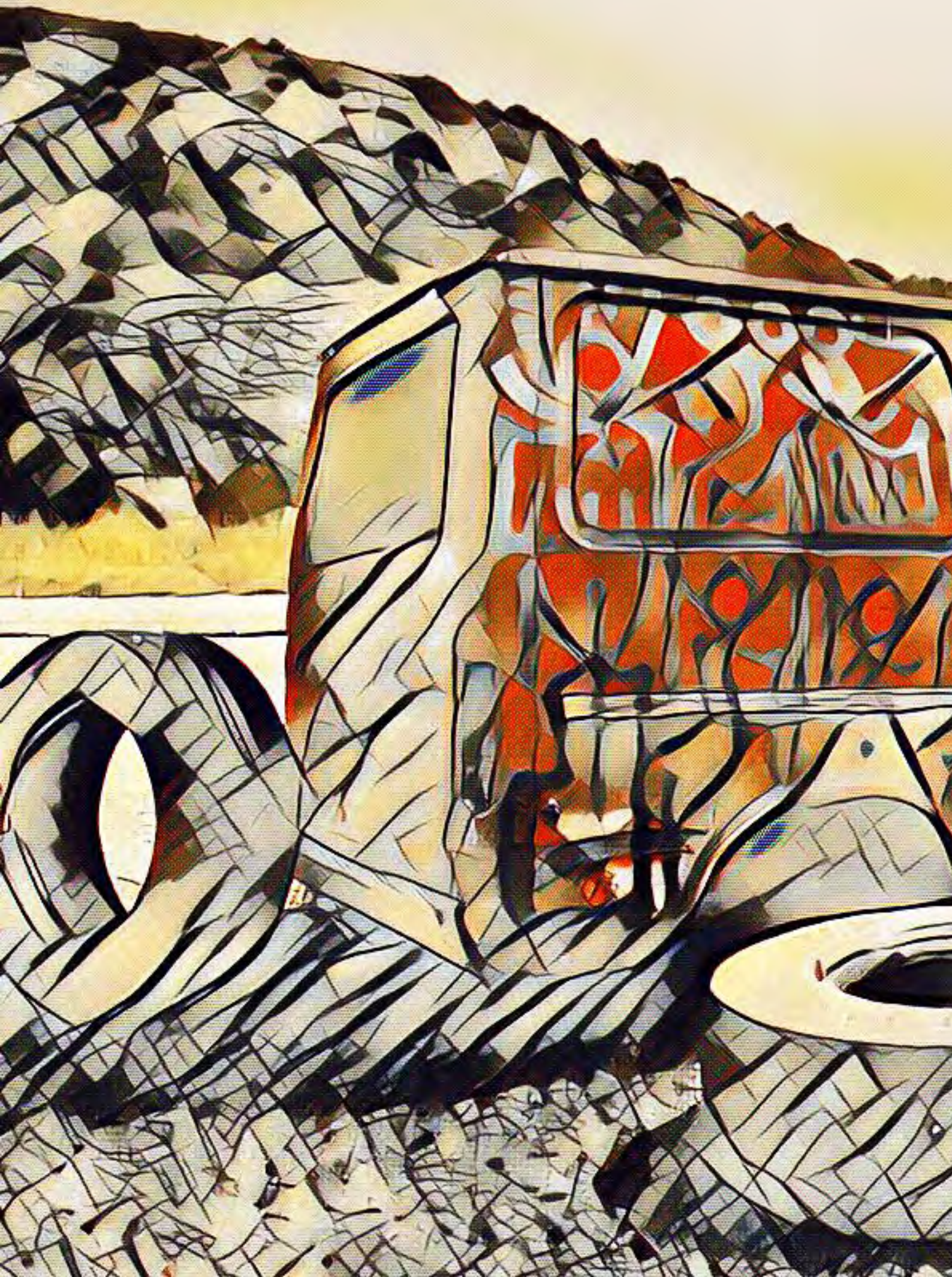

Частина третя.
Опис інцидентів

Липень 2020

Інцидент 1. Складання адміністративного протоколу на Ростислава Радіша та Ірину Клейменову за перформанс під час мирного зібрання

6 липня, о 13:00, на проспекті Свободи, біля пам'ятника Шевченка у Львові, відбулась акція-перформанс, основною метою якої було привернення уваги до коментарів чинного Президента України про відсутність необхідності стримувати курс гривні. Як видно з відеотрансляції місцевого ЗМІ (032.ua), перформанс складався з театрального дійства, де людина в масці з лицем Володимира Зеленського друкує на зеленому принтері мільйонні купюри та роздає перехожим. Потім двоє інших людей (жінка з битою та чоловік із молотком) «відганяють» першого від принтера, та розбивають його. Після закінчення перформансу видно, як учасники/-ці акції почали прибирати розкидані по вулиці купюри та залишки принтера.

(За словами Ростислава Радіша) Учасників/-ць акції всього було 4, також біля акції були присутні близько 10 поліцейських. Саму акцію-перформанс було анонсовано в той же день (6 липня) вранці та розіслано пресрелізи до 92 представників/-ць ЗМІ.

Як повідомив учасник акції Ростислав Радіш на своїй сторінці на фейсбук: після акції, коли представники/-ці ЗМІ розійшлись, а учасники/-ці прибирали сміття після перформансу, правоохоронці попросили відійти спокійно «в тіньок» на розмову. Двоє учасників акції пішли з поліцією, а двоє залишились прибирати сміття, серед яких був Ростислав. Через кілька хвилин до Ростислава також підійшли та попросили «підійти на хвилинку». За його словами, на нього та його колежанку — Ірину Клейменову вже склали адмінпротокол за дрібне хуліганство. Ростислав Радіш зазначив, що «головний» поліцейський почав роз'яснювати, що в нього є вибір: або більш серйозне правопорушення — «нищення благоустрою міста», або менш — «дрібне хуліганство», шантажуючи на згоду з адміністративним протоколом, який уже складали інші поліцейські. Головною мотивацією для поліції був саме факт розбивання принтера (який є власністю Ростислава) під час перформансу. Важливо зазначити, що складання протоколів відбувалось без свідків, що зазначено в самих документах (у випадку протоколу Ростислава на місці свідків вписані прочерки, у випадку Ірини — ім'я одного з групи поліцейських на місці). Як Ірина, так і Ростислав у протоколі написали, що не погоджуються з ним.

Також Ростислав зазначав про неналежну поведінку поліції під час їх комунікації. Зокрема, вони неправильно записали його ім'я та дату, на зауваження до цього сказали, що «їм похєр на це». Поліцейський, який безпосередньо комунікував із Ростиславом, сказав йому, що «йому сказали, що потрібно складати протоколи — він складає, а що потім із ними буде — йому не важливо». До того ж активіст зазначає, що правоохоронці посміювалися з них та кепкували.

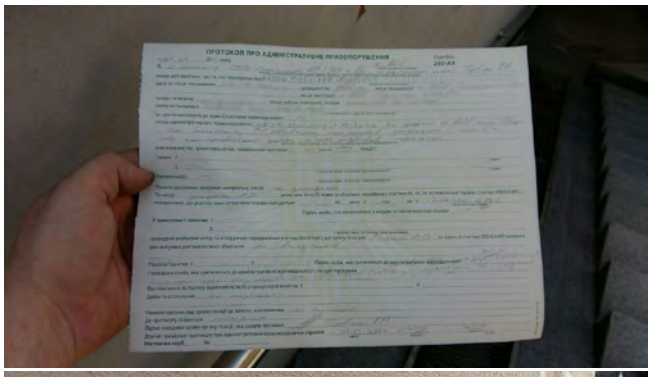

Наразі Ростислав на Ірина чекають на суд. За словами Ростислава, він, його колежанка та їх адвокати розуміють, що скоріше за все справу виграють, бо складу злочину в їх діях об'єктивно немає. Але активіст зазначає, що це дуже часовмісткий процес, який забирає багато сил та енергії на зайві турботи, яких могло не бути. Також він каже, що вся ця ситуація та окремі епізоди в комунікації з поліцією дуже його пригнічують.

Інцидент 2. 9 липня побили активіста Володимира Савченка.

Близько 16:20, коли голова ГО «Спільна Мета» Володимир Савченко вийшов зі свого офісу та направлявся до своєї машини, на нього був здійснений напад. Про це він у той же день повідомив на своїй сторінці у фейсбук, згодом, на сторінці «Спільна Мета» з'явилось відео нападу, скоріше за все, з камер вуличного відеоспостереження. За словами Володимира, нападник зненацька атакував активіста та повалив його на землю, продовжуючи наносити удари ще 5–7 разів, потім нападник зник із місця події. Після нападу Володимир одразу викликав поліцію, написав заяву та зняв побої. У результаті постраждалий отримав струс мозку та забої.

Володимир Савченко зазначив, що, на його думку, цей напад вмотивований діяльністю його громадської організації «Спільна Мета», а саме їх боротьбою з корупційним режимом міської ради. Останнім часом найактивнішою в організації була діяльність по незаконній забудові узбережжя та незаконним шлагбаумам: вони розкривали та зупиняли корупційні схеми в судовому порядку та, інколи, через підтримки акцій-демонтувань. Те ж зазначалось на самій сторінці «Спільної Мети», де, поміж іншим, згадувались нещодавні успішні кейси боротьби з незаконними забудовами, які могли послужити причинами нападу: судова заборона на будівництво ЖК «Граф у моря», ЖК «Каліпсо» та ЖК «Ля Мер».

За словами Володимира, правоохоронні органи швидко та професійно зреагували. До того ж, його підтримав народний депутат, Артем Дмитрук, який виступив на Комітеті Верховної Ради, також було написано звернення до Генпрокурора й Міністра МВС про оперативне та прозоре розслідування нападу. Уже 15 липня затримали підозрюваного в нападі, а 16 липня було проведено судове засідання з обрання запобіжного заходу підозрюваному. Володимир сподівається, що на цьому справа не зупиниться і все ж таки знайдуть не тільки нападника, але й замовника нападу, бо слідство ще ведеться. Поки активіст хоче дочекатись результатів розслідування та не називає ім'я замовника, хоча каже, що здогадується хто він.

Володимир Савченко зазначив, що наразі почуває себе нормально та мотивований продовжувати свою справу. Але він зазначає, що в Одесі ситуація з безпекою громадських рухів проти корупції в міській раді досить погана, та наголошує на тому, що поки замовників нападу на нього не встановлено, у небезпеці залишається не тільки (і не стільки) він, а й інші представники/-ці громадянського суспільства Одещини. Саме тому цей і схожі кейси нападів/погроз та тиску на активістів/-ок повинні бути видимими, особливо для державних і міжнародних інституцій.

Інцидент 3. 10 липня правозахисник Роман Лихачов повідомив про відкликання державної охорони, яка була назначена йому рік тому через погрози.

Рік тому, 26 серпня 2019 року, керівник Чугуївської правозахисної групи отримав погрозу у вигляді сокири і труни під будинком із запискою «Ромочка, якщо не припиниш займатися дурницями, наступна (сокира) буде в тебе в голові». Правозахисник відразу ж звернувся до правоохоронних органів. Було відкрито кримінальне провадження за частиною першою ст. 129 ККУ (Погроза вбивством). За час досудового розслідування Роману назначили державну охорону, але різко скасовували її вже двічі: у жовтні 2019 та в липні 2020. Як у першому, так і в другому випадку через тиск громадянського суспільства та оперативну реакцію поліції цю проблему швидко вирішували, але реакція Романа на зняття держохорони чітко дає зрозуміти, що він відчуває загрозу своєму життю та сприймає такі дії як спрямовані на реалізацію торічних погроз.

Роман пов'язує погрози 2019 року зі своєю діяльністю в «Мережі антикорупційних центрів», що спрямована на розслідування незаконних бізнес-схем, які можуть бути пов'язаними з оточенням народного депутата Дмитра Шенцева. За його словами, напередодні здійснення погрози група випустила черговий відеоролик про незаконний продаж алкогольних напоїв, він казав про можливу роль представників влади та правоохоронних органів у цьому незаконному дійстві.

Це не перші погрози за роки активної діяльності Романа, правозахисник до цього зазнав нападу у 2016 році (через антикорупційну діяльність) та погроз від представника правоохоронних органів у 2018 (через розслідування вбивства активіста Миколи Бичко), що свідчить про глибокі системні проблеми із забезпеченням захисту правозахисникам/-цям. Роман Лихачов продовжує займатися цим напрямком із «Мережею антикорупційних центрів», що свідчить про високий рівень його мотивації в громадському секторі.

Роман Лихачов с Дмитрием Дроботом и ещё 36.
1 ч. ·

ПРОШУ В СЛУЧАЕ МОЕЙ СМЕРТИ ВИНИТЬ ГЕНЕРАЛА СОКУРЕНКО

Почти год органы полиции и прокуратуры не расследуют дело об угрозах моей жизни, не ищут потенциальных преступников. Решением суда полицию обязали предоставить мне круглосуточную охрану в связи с реальной угрозой жизни, мое дело включено в так называемый список "Гандзюк" . Последнее время наша команда продолжает заниматься разоблачением наркоточек и наливаек, в том числе людьми в погонах. Сегодня генерал Сокуренко несмотря на решение суда об обязательной моей охране дал команду снять охрану, при этом следователь никаких постановлений не выносила и не в курсе о снятии охраны. Я понимаю, что этот шаг делается для того чтоб те, кто мне принесли венки и гроб с предупреждением, смогли реализовать свою месть,, а я пополнил ряды погибших активистов. Прошу в случае моей смерти винить генерала Сокуренко

Арсен Аваков (Arsen Avakov)

ПОСТАНОВИВ:

Скарту потерпілого ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , на підставі старшого слідчого СВ Чугуївського ВП ГУ НП в Харківській області Гусейнова С.Х. від 26.09.2019 року по матеріалам досудового розслідування, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12019220440001105 від 26.08.2019 за ч. 1 ст. 129 КК України, про забезпечення безпеки потерпілого, який бере участь у кримінальному судочинстві - задовольнити.

Зобов`язати старшого слідчого СВ Чугуївського ВП ГУ НП в Харківській області Гусейнова С.Х. забезпечити заходи безпеки щодо ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , який зареєстрований та мешкає за адресою: АДРЕСА_2 , у вигляді особистої охорони відео-спеціальних засобів індивідуального захисту своєчасним виконанням необхідних щодо нього та весь час досудового розслідування по кримінальному провадженню № 12019220440001105 від 26.08.2019 за ч. 1 ст. 129, ч. 1 ст.397 КК України шляхом внесення відповідної постанови.

Ухвала оскарженню не підлягає. Заперечення проти неї можуть бути подані під час підготовчого провадження в суд.

Слідчий суддя

Інцидент 4. Журналістка Катерина Сергацкова отримує погрози через свою статтю про ймовірний зв'язок ультраправих організацій із інтернет-проектом «Стоп-фейк».

11 липня блогером Романом Скрипіним був опублікований ряд дописів з образами та закликами повертатися до Росії, адресованих журналістці Катерині Сергацковій. Після того як перший допис заблокували через наявність мови ворожнечі, Роман опублікував ще ряд дописів з особистими фотографіями Катерини та образами. У коментарях до першого посту були наявні погрози фізичним насильством та розправою на адресу журналістки, а згодом під цим же дописом невідомі опублікували адресу та світлини помешкання Катерини, як повідомляє Human Rights Watch. Хоча сам допис був швидко видалений, особиста інформація розповсюдилась у соцмережах та спричинила численні погрози, інтернет-цькування та тиск на журналістську діяльність Катерини Сергацкової. 14 липня Катерина повідомила виданню «Independent», що була змушена поїхати зі столиці через страх за життя та здоров'я своїх рідних та себе.

Така агресивна реакція в інтернеті була спровокована статтею авторства Катерини, яка вийшла 3 липня на сайті інтернет-видання «Заборона», про ймовірний вплив ультраправих організацій в Україні на проект із факт-чеку «StopFake». Вона довго знаходилась у полі зору актуальних новин та залишалась обговорюваною в ЗМІ, бо вже 8 липня вийшла офіційна відповідь StopFake, де вони називають тези про політизованість та зв'язок з ультраправими організаціями неправдивими. 9 ж липня вийшла відповідь Заборони на спростування контенту статті від StopFake.

Після інциденту з дописом Романа Скрипіна ряд міжнародних та локальних громадських організацій випустили заяви про неприпустимість мови ворожнечі, погроз та переслідування журналістки через її професійну діяльність, серед них: Human Rights Watch, Amnesty International Ukraine, Freedom House, Committee to Protect Journalists, Громадське телебачення, Stopfake та ряд інших громадських організацій. 20 липня, на офіційній сторінці Національної спілки журналістів України у фейсбук, було зазначено, що Ініціатива незалежних журналістів «34» звернулася до поліції за фактом цькування Катерини Сергацкової журналістом Романом Скрипіним.

Інцидент 5. Провадження щодо третього нападу на Сергія Стерненка зупинили.

12 липня на своїй сторінці у фейсбук активіст Сергій Стерненко повідомив про те, що, за інформацією від слідчого, розслідування третього нападу на нього, пошук організаторів, посередників і замовника замаху вже не відбувається.

Ще у 2018 році на Стерненка було скоєно три напади. Під час останнього один із нападників, Іван Кузнєцов, був смертельно поранений (Сергій стверджує, що діяв у законних рамках самозахисту). Інший нападник, Андрій Ісайкул, згодом втік з України. Натомість, 11 червня 2020 року Служба безпеки України оголосила Сергію Стерненку підозру в умисному вбивстві та незаконному носінні холодної зброї. Варто зазначити, що переслідування Сергія Стерненка у відкритій заяві УГСПЛ було названо політично вмотивованим.

За словами Сергія, щоби запобігти зупиненню розслідування, він «ще в травні звертався із клопотанням до прокурора Бозовуляка з вимогою виділити матеріали по виконавцю Ісайкулу в окреме провадження і зупинити вже його, щоби не спливали строки розслідування, а основне провадження необхідно було й далі розслідувати, бо досі немає підозр організаторам Подобєдову та Посувайлу і слідство навіть не намагається шукати замовника та всіх інших співучасників». Але, як він повідомляє далі, прокурор відмовив у цьому проханні і, як результат, зупинили основне провадження по третьому нападу.

Разом із цим, у тому ж пості Сергій заявляє, що відчуває тиск із боку слідчого по справі, де він проходить обвинуваченим. За один тиждень йому прийшло «5 повісток на кожен день тижня із вимогою прибути о 10:00 в СБУ для ознайомлення із матеріалами провадження проти [Сергія Стерненка]».

Зауважимо, що раніше Сергій Стерненко був головою одеського осередку Правого сектору, який вважається радикальним націоналістичним угрупованням, та асоціювався із бійкою з Шуфричем та іншими кампаніями типу «смітникової люстрації», які не можна вважати такими, що відбувались у законному полі без насильницьких дій. Наразі ж Сергій займається активізмом у правовому полі.

Кейс: політична журналістка-розслідувальниця Любов Величко

Інцидент 6. Після публікації з дослідженням телеграм-каналів журналістка Любов Величко зазнала інтернет-булінгу, дискредитаційних кампаній та погроз.

13 липня текст журналістського розслідування щодо вмісту політичних телеграм-каналів, за якими слідкують деякі представники/-ці партії «Слуга Наро ду», був випущений на сайтах Liga.net, Texty.org та Інституту масової інформації. Авторка статті, Любов Величко, проаналізувавши контент 5 телеграм-каналів, зробила припущення про їх адміністрування з боку Росії.

За добу журналістка побачила велику кількість постів у телеграм-каналах «Легитимный» та «Резидент» та інших, що не згадувалися в дослідженні, які намагаються спростувати результати аналізу та дискредитувати його авторку. Одним із головних наративів таких постів була думка про те, що стаття Любові Величко — «заказна» і через це — сфабрикована, маніпулятивна та неправдива. Окрім цього, у відеоролику на каналі відомої блогерки Ольги Шарій авторку назвали «журнашлюхою» та присвятили 16 хвилин критиці її статті. Про все це Любов Величко написала на своїй сторінці у фейсбук. Окрім цього, журналістка зазначала, що їй стали приходити повідомлення та коментарі у фейсбук та месенджер образливого, агресивного або, інколи, насильницького характеру від різних користувачів соцмережі, які були незадоволені публікацією статті про телеграм-канали.

Любов Величко зазначає, що не впевнена, чи такий кібербулінг — чиясь централізована вказівка, результат закликів чи індивідуальні інтенції «хейтерів». Але вона впевнена, що пости в телеграм-каналах були замовними та покликаними знівелювати результати її дослідження, дискредитувати її роботу та її як авторку. У такій атмосфері журналістка не відчуває себе заляканою. Навпаки, вона зазначає, що у жвавій реакції вбачає підтвердження її слів та спостерігає за розвитком подій із погляду мисленнєвого продовження свого дослідження. До небезпеки та погроз, за її словами, люди, які займаються журналістськи-

ми розслідуваннями повинні завжди бути готові, тому Любов не сильно загострює увагу на своєму емоційному стані та каже, що готова далі боротися за правду та писати нові матеріали, але залишати цю ситуацію також не збирається. Вона довго готувала заяву до правоохоронних органів щодо погроз. За її словами відчувати себе більшменш захищено та вмотивовано їй також допомагає активне громадянське суспільство та підтримка редакції і професійної спільноти. Згодом, уже 26 серпня, Любов подала скаргу в ДБР через неефективне розслідування її справи.

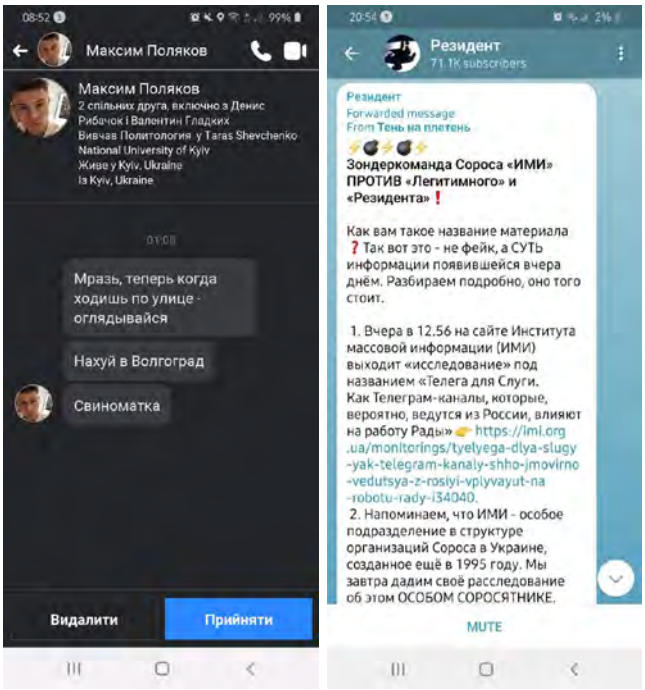

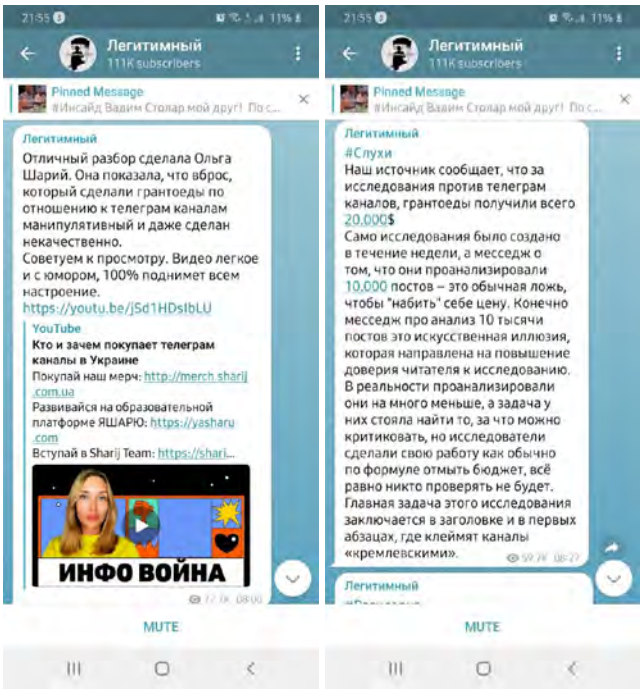

Інцидент 7. Журналістка Любов Величко повідомила про ймовірне стеження

27 серпня журналістка зробила допис на своїй сторінці у фейсбук, де повідомила про ймовірне стеження за нею напередодні до її будинку.

За її словами, людина в темному автомобілі їхала за її машиною, попри спеціально обрані водійкою дивні маршрути та маневри. Після приїзду до місця призначення (дому, де живе Любов Величко), автомобіль також зупинився, а людина, яка там сиділа — почала світити ліхтарем на автівку журналістки. Через деякий час переслідувачі від'їхали з місця проживання Любові.

Любов Величко зазначила, що перевірила номери автомобіля через МВС, але таких номерів не знайшла, на її думку це прямий знак того, що це номери правоохоронців, які знаходяться на слідчо-оперативних діях. Саме тому журналістка відправила запити — щоби дізнатись чи є вона об'єктом слідчо-оперативних дій або може проти неї використовуються незаконні методи переслідування. Пов'язує останню версію вона з нещодавно опублікованою статтею, яка містить інтерв'ю з куратором спецоперації з перехоплення 33 осіб, причетних до резонансних терористичних актів.

Інцидент 8. Головній редакторці сайту «ЧЕСНО», Ірині Федорів, встановили «меморіальну табличку» на будинку, де вона мешкає.

14 липня, вдень, Ірина Федорів виявила біля будинку, де вона мешкає, табличку, схожу на меморіальну, про що вона одразу повідомила на своїй сторінці у фейсбук. Табличка мала на собі її фото та напис, на якому було зазначено дату, коли вона ймовірно придбала квартиру, та звинувачення в недоброчесності її діяльності в русі «ЧЕСНО», через який вона начебто придбала квартиру. Майже одразу на офіційному сайті руху з'явилась заява, у якій вони розцінюють цей інцидент як «чергову спробу залякування та погроз на адресу активістки, яка відстоює винесення в натуру межі національного парку в Біличанському лісі та порятунок його від забудови, а також адвокатує кампанію приєднання селища Коцюбинське до Києва». У цій заяві цитується пряма мови Ірини, яка пов'язує появу таблички з мирним зібранням «Коцю-

бинське-Київ» під парламентом. Вона каже про те, що постійно стикається з дискредетаційними кампаніями з боку партійців «Нових облич» та лідера цієї партії Володимира Карплюка саме через свою активну діяльність в адвокуванні за приєднання смт. Коцюбинського до Києва та боротьбу за належний благоустрій селища. Також, як у дописах Ірини, так і в заяві від руху «ЧЕСНО» зазначено, що вони подали заяву до правоохоронних органів. У заяві також додають, що, на жаль, у попередніх справах щодо перешкоджання діяльності Ірини та тиску на її активістську діяльність справи ефективно не розслідуються, адже досі «нікого не було покарано».

У наступному дописі, де Ірина більш детально описує інцидент, вона зазначає, що це не перший раз, коли вона стикається із тиском на її діяльність або діяльність її друзів та колег. Але також вона додає, що її позиція не зміниться, а активно боротися за приєднання Коцюбинського до Києва вона продовжить, незважаючи на будь-які залякування.

Інцидент 9. Організатору та деяким учасникам/-цям акції на підтримку законопроекту 2207–1д (поводження з відходами, сортування сміття) поліція перешкоджала шлях до мирного зібрання.

15 липня, об 11:00, біля ВРУ проходила акція «Не хочу жити на смітнику», яка була присвячена проблемі утилізації відходів в Україні та адвокувала прийняття законопроекту #2207–1д про управління відходами. Група людей, разом з організатором акції (який зазначений на сторінці івенту у фейсбуці) Єгором Фірсовим, які вирішили прийти на акцію із мішками сміття в якості перформансу, стикнулись із перешкоджанням пересування з боку правоохоронних органів.

За словами одного з учасників акції, на підході до Верховної Ради групу з учасників/-ць із мішкам зі сміттям не пускали через кордон представники Поліції особливого призначення – сказали, що не можуть пропустити зі сміттєвими мішками. На відмову залишити мішки поза кордоном учасників/-ць узяли в кільце. Як уже видно із запису відео-трансляції, правоохоронці з підрозділу Поліції особливого призначення на підході до ВРУ взяли в кільце учасників/-ць акції, які прийшли із мішками сміття. Поруч стояли працівники поліції діалогу, один із яких пояснював таку дію правоохоронців високою ймовірністю ескалації конфліктних ситуацій у місці проведення акції, «як це сталось тільки що тут». Останню частину фрази складно проінтерпретувати, адже у відкритих джерелах ми не знайшли інформацію про явно виражені конфлікти або насильницькі дії на початку інциденту. Ймовірно представник поліції діалогу пояснював взяття частини акції в кільце необхідністю розведення представників/-ць різних акцій для уникнення сутичок. Варто зазначити, що такі дії можуть вважатись непропорційними, адже не надають учасникам/-цям акції можливість провести зібрання в запланованому місці або не надають адекватну альтернативу, щоб бути почутими. Без повноцінної реалізації свободи мирних зібрань, а саме проведення мирного зібрання в запланованому місці за відсутності об'єктивних причин заборони – рішення суду, організатор акції вимагав хоча б провести учасників/-ць до ВРУ в кільці з представників поліції особливого призначення. З відео видно, що такі вимоги були проігноровані.

Після цього один з учасників, Олексій Новіков, прорвався через кордон, у той час як його намагались зупинити представники правоохоронних органів, що можна побачити на відео на сторінці у фейсбук Олексія. Протягом кількох хвилин Олексій Новіков намагався пройти до площі під ВРУ, де проходить акція, разом із мішком зі сміттям у руках, у той час як працівники поліції різним чином йому перешкоджали. Між іншим, учасника акції тримали за руки, тягли за куртку, намагались закрити прохід та розірвали мішок зі сміттям. Врешті-решт він пройшов до місця акції, причому заявив, на питання журналістів, що в подачі заяви не вбачає сенсу, адже вже мав досвід неефективного розслідування нападу на нього.

З уже згаданої відеотрансляції видно, що після Олексія намагатись прорвати кордон почали декілька учасників зібрання. Кілька з них змогли пройшли крізь кільце поліції, але інші також стикнулись із супротивом — кільце поліції ущільнилось. Через такі дії правоохоронців почались сутички між протестувальниками/-цями, які намагались пройти до місця проведення акції, та поліцією. Деяким учасникам/-цям порвали мішки зі сміттям, двоє зазначили, що їх сорочки порвали представники правоохоронних органів у ході сутичок. Один з учасників зазначив, що акція згодом відбувалась майже без реквізитів.

Інцидент 10. Підпал машини соціолога, громадського та політичного діяча Аскада Ашурбекова.

Вночі, 15 липня, в місті Токмак, Запорізька область, машину Аскада Ашурбекова підпалили, про що він сповістив на своїй сторінці у фейсбук. Про це Аскад дізнався одразу через сигналізацію, після чого викликав пожежників і поліцію. За його словами, за 7 хвилин пожежники та поліція вже були на місці. Представники правоохоронних органів узяли показання на місці та чергували з ночі до 14–15.00 до приїзду експертів/-ок ДСНС, які забрали машину до Запорізького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру. Наступного ж дня, як повідомив Аскад на своїй сторінці, завели кримінальну справу за статтею «Підпал», до того ж його підтримала народна депутатка Юлія Яцик, яка наголосила на важливості розслідування цієї справи у Верховній Раді перед Генеральною прокуроркою.

Аскад Ашурбеков зазначає, що не може бути повністю впевнений у мотивах тих, хто могли здійснити підпал, але каже що побутових конфліктів не мав. Теоретично, він пов'язує підпал зі своїм нереалізованим назначенням на посаду голови Токмацької районної державної адміністрації, говорячи про те, що його можуть вбачати лицем опозиції вже сформованого політичного істеблішменту м. Токмак напередодні міських виборів (так як нещодавно почали з'являтися публікації в ЗМІ, де Аскада називають кандидатом у мери). Іншою версією в пошуку мотивації до підпалу, про яку говорить Аскад, є його залученість у громадський рух про призначення м. Токмака — центром окружного району. Громадський та політичний діяч наголошує, що сам дуже чекає результатів розслідування, бо незнання причини підпалу його вводить у тривожний стан, але поки він намагається абстрагуватись він ситуації та продовжувати свою активну діяльність на міському рівні в місті Токмак.

Інцидент 11. Організаторам/-кам акції проти законопроекту 2362 (про внесення деяких змін у закон «Про українську мову як державну») правоохоронці перешкоджали шлях до місця проведення мирного зібрання

17 липня, о 9:30, біля ВРУ проходила акція «Руки геть від мови! День другий. Ватра». Акція була присвячена збереженню української мови в освітньому процесі та адвокувала відхилення законопроекту 2362, який відстроковує обов'язковий перехід шкіл на українську до 2023 року.

Прибувши до анонсованого місця — під Верховну Раду, організатори/-ки почали виносити зі своєї машини реквізит для акції — довгі дерев'яні палиці (дрова). Як видно із запису відеотрансляцій, представники правоохоронних органів відразу почали перешкоджати вико-

ристанню дров, не даючи витягнути реквізит із машини. З розмови між організаторкою та правоохоронцем чутно, що перешкоджання поліцейські мотивували небезпечністю такого реквізиту. Кілька хвилин тривала словесна сутичка, але поліцейські все одно не дали пронести реквізит до місця проведення мирного зібрання, тому організатори/-ки вирішили проїхати в об'їзд. Майже одразу, біля станції метро Арсенальна, машину зупинили поліцейські, та, за словами однієї з організаторок, зазначили, що транспортний засіб має ознаки ДТП, а тому далі їхати не може. Декілька представників правоохоронних органів зробили нещільний кордон навколо машини, після близько 20 хвилин затримання транспорту машину пропустили далі. Але на в'їзді до Верховної Ради нова група правоохоронців намагалася загородити шлях машині, тому організатори/-ки та учасники/-ці акції вирішили пройти повз кордон поліції та пронести реквізит у руках. На підході до ВРУ стався ще один конфлікт між учасниками/-цям та правоохоронцями, який перейшов у форму сутички та штовханини, поліція, зокрема, використовувала кийки та сльозогінний газ. Зрештою, реквізит пронесли до місця проведення мирного зібрання.

Інцидент 12. Голова благодійного фонду повідомила про тиск на будівництво центру для онкохворих дітей.

21 липня Наталья Оніпко повідомила про те, що сусід майбутнього центру для онкохворих дітей вкотре намагається перешкоджати будівництву, а саме зрізав болгаркою замок на воротах та налякав цим охоронницю будівництва.

У 2018 році Благодійний фонд «Запорука» розпочав будівництво нового центру для онкохворих дітей «Дача», який зможе приймати до 15 сімей одночасно.

Інцидент 13. Активісту Славі Масонському підпалили автівку.

Вранці, 22 липня, Слава написав на своїй сторінці у фейсбук про те, що його автівку підпалили. Як він зазначив у дописі, конфлікти в нього були останнім часом тільки з Андрієм Карпюком, власником магазину «STYLUS.ua».

Ще у квітні Слава заявив про те, що в магазині йому продали бракований товар, який він не зміг повернути. Згодом, він також знаходив докази того, що товари в магазині «STYLUS.ua» є неофіційними та не новими, а продають їх без фіскальних чеків. Також Слава Масонський написав заяву до правоохоронних органів із метою викриття злочинних дій власника магазину, який продає неофіційний вживаний товар під виглядом нового та офіційного. 9 червня на своїй сторінці у фейсбук він повідомив, що Андрій Карпюк подав на Славу до суду, що Слава сприймає як правовий тиск. Але активіст не збирається «піддаватись» та забирати заяву, навпаки, 10 червня він створив групу на фейсбук «СТОП STYLUS.ua» та зазначив, що наразі готує колективну заяву, бо отримує листи від інших обманутих покупців. У групі він також пише про те, що однією з головних його вимог є притягнення Андрія Карпюка до кримінальної відповідальності та припинення діяльності магазина «STYLUS.ua».

За словами Слави Масонського, справу про підпал першопочатково відкрили через відеозапис на камерах спостереження де видно, як двоє невідомих щось кидають у сторону автівки після чого вона загоряється. Але нещодавно, 28 липня, Слава зазначив, що кримінальне провадження заморозили та звинуватив у цьому правоохоронців, які, ймовірно, можуть бути причетні до злочинів, проти яких адвокував Слава. Як Слава нам повідомив, висновок про замороження справи він зробив через відсутність будь-якої комунікації зі сторони слідства, йому не повідомили чи назначений слідчий по його справі, як можна отримати витяг із ЄРДР та не відповідали на його повідомлення кілька днів.

Взагалі, Слава Масонський народився та проживав у Севастополі, у 2014 році активно виступав за Україну через що й покинув регіон, переїхавши до Києва. Він зазначає, що саме в той період його активістської діяльності він боявся переслідувань, та зазначив що йому повинні були спалити авто, як двом його приятелям, але він його сховав. Уже після переїзду до столиці працював помічником депутата, але розчарувався в ефективності роботи в державних органах. Тому потім займався низовим активізмом: захищав права кримчан, переселенців, писав про корупцію в Києві у сфері ЖКГ, про корупцію окремих людей із поліції.

Інцидент 14. Антикорупційному активісту Віталію Шабуніну підпалили дім.

Вночі, 23 липня, Віталій Шабунін повідомив про підпал свого дому, у якому на той час знаходились його батьки. На щастя, ніхто не постраждав. Він також зазначив, що «рівно два тижні тому газова служба перевірила лічильник і всі з'єднання» — ніяких проблем виявлено не було. Цей інцидент він асоціює зі своєю громадською діяльністю та додає, що має тільки більше мотивації працювати в антикорупційній сфері.

Віталій — голова правління ГО «Центр протидії корупції». Їх основна діяльність — це просування антикорупційного законодавства та антикорупційних органів в Україні: Національного антикорупційного бюро (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), Агентства з розшуку та менеджменту активів (АРМА), а також Вищого антикорупційного суду (ВАКС).

Це не перший раз, коли Віталій зазнає тиску через свою громадську діяльність. Як зазначено в спільній заяві правозахисних організацій щодо переслідування антикорупційного активіста Віталія Шабуніна:

«Протягом останніх років Віталій Шабунін та інші представники «Центру протидії корупції» піддаються систематичному переслідуванню, включаючи фізичні напади, сфабриковані кримінальні справи та замовні дискредитаційні кампанії. Так, 22 березня 2016 року Печерський райсуд Києва надав слідчим Генпрокуратури доступ із правом вилучення речей і документів «Центру протидії корупції», зокрема тих, які становлять банківську таємницю. Слідчі ГПУ розслідували начебто розкрадання виділених урядом США і європейськими партнерами коштів на реформування прокуратури. У вересні 2016 року Віталій Шабунін повідомив про стеження за собою, а також про появу в інтернеті фотографій його недобудованого будинку та даних про рух коштів на рахунку ГО «Центр протидії корупції». Активіст звертався до правоохоронців із заявою про незаконне стеження і злив інформації, однак отримав відписку. 9 квітня 2017 року під будинком Віталія Шабуніна пройшов пікет, метою якого був тиск та активіста і його дискредитація. До організації пікету була причетна Служба безпеки України. 11 травня 2017 року співробітниця Центру протидії корупції Олександра Устінова заявила, що за нею та за її будинком стежать особи, які на замовлення СБУ знімають про неї фільм із метою дискредитації. 7 червня 2017 року Віталія Шабуніна викликали повісткою до військкомату, хоча з 2000 року активіст визнаний непридатним до військової служби за станом здоров'я. Біля військкомату на нього напали з газовим балончиком. 9 червня 2017 року слідче управління фіскальної служби Києва за заявою народного депутата Павла Пинзеника порушило кримінальне провадження проти керівників ГО «Центр протидії корупції» через начебто несплату організацією податків.

Ще одна кримінальна справа була порушена проти самого Віталія Шабуніна — за наслідками інциденту, який стався 8 червня біля військкомату, у рамках якої активісту оголосили підозру в «нанесенні тілесних ушкоджень журналісту Філімоненку під час виконання ним законної професійної діяльності». Пізніше Бориспільська районна прокуратура відкрила кримінальне провадження проти члена правління Центру протидії корупції, Олександри Устінової, за звинуваченням у перешкоджанні журналістській діяльності.

17 липня 2018 року в Києві біля будівлі Спеціалізованої антикорупційної прокуратури було скоєно напад на Віталія Шабуніна. Учасники контракції — група молодих людей у каму-

фляжній формі – облили зеленкою й закидали тортами Віталія Шабуніна, який був організатором мітингу антикорупційних активістів.

Паралельно із цими нападами та постійними кримінальними справами, у деяких ЗМІ, які систематично нехтують журналістськими стандартами, та соціальних мережах протягом останніх років ведеться брудна дискредитаційна кампанія проти Центру протидії корупції і Віталія Шабуніна, мета якої – зруйнувати довіру до антикорупційних активістів.»

Інцидент 15. Авто, у якому їхав активіст Дем'ян Ганул, обстріляли.

28 липня Дем'ян Ганул повідомив на своїй сторінці у фейсбук, що на нього було скоєно замах, а саме обстріл автівки, у якій він їхав разом з іншими активістами.

Спочатку вони їхали з Одеси у м. Южне, з метою перевірки законності пункту прокату плавзасобів, який, ймовірно, не мав офіційного дозволу. Дем'ян зазначає, що вони приїхали туди на прохання місцевої влади, адже нещодавно в приморському м. Затока через незаконні точки прокату плавзасобів загинула людина. До того ж, у них був припис на демонтування цієї точки від міського голови, присутніми також були поліція та місцева служба архітекторів. Але демонтаж не відбувся, тому активісти поїхати назад. Якраз під час дороги до Одеси стався безпосередньо сам інцидент.

За офіційним коментарем національної поліції, було відкрито кримінальне провадження за статтею «хуліганство» та ініційовано операцію із затримання нападників – «Перехоплення». 29 липня Дем'ян повідомив на своїй сторінці про заплановане на 30 липня судове засідання по обранню запобіжного заходу підозрюваному в нападі – Віктору Салію. 30 липня він зазначив, що підозрюваний отримав запобіжний захід у вигляді двох місяців тримання під вартою без права внесення застави.

Серпень 2020

Інцидент 16. Журналіст програми «Схеми: корупція в деталях» Михайло Ткач виявив вдома ознаки прослуховуючого пристрою.

8 серпня журналіст програми «Схеми: корупція в деталях», Михайло Ткач, виявив вдома ознаки прослуховуючого пристрою.

На своїй сторінці у Фейсбуці Михайло зазначив: «Протягом кількох тижнів я декілька разів отримував попередження про те, що моя журналістська діяльність дратує високопосадовців і по мені почали активно працювати. Від одного джерела була інформація про те, що планують «сверлитись». Сьогодні зрозумів, що це означає».

Колега Михайла, Наталія Седлецька, зазначила, що «отвір» виявили довжиною щонайменше 60 см, а Михайло живе на останньому поверсі. Над квартирою – спільне горище, до якого є доступ із різних під'їздів.

Також журналістка наголосила, що правоохоронці, які приїхали на виклик, провели зовнішній огляд приміщення, піднялись на горище, узяли зразки з будівельних матеріалів, прийняли заяву та поїхали. Більше поліцейські нічого не робили, у той час як журналісти/-ки просили забезпечити охорону приміщення (горища), у яке можна легко потрапити і знищити речові докази. Натомість, журналістам/-кам сказали, щоби далі вже звертались у райвідділ і там запитувати чи було розпочато кримінальне провадження, чи призначили слідчого в справі тощо. Після загального огляду приміщень, поліцейські скотчем наклеїли папір зі словами «опечатано» на виходи на горище з різних під'їздів будинку – і поїхали.

Поліція розпочала кримінальне провадження за статтею про порушення недоторканності приватного життя.

Пізніше, 11 серпня, адвокат Ткача Анатолій Попов подав скаргу на бездіяльність слідчих Національної поліції України до Київської міської прокуратури N°10.

«Вже протягом чотирьох днів із 8 серпня, коли Михайло Ткач виявив ознаки встановлення пристрою для прослуховування — отвір у стелі квартири — призначені слідчі так і не вжили заходів для перевірки помешкання спеціальною технікою для виявлення такого обладнання. Попри те, що журналіст «Схем» під час проведення огляду помешкання неодноразово звертав увагу слідчого в справі на необхідність такої перевірки», — зазначає адвокат Попов у коментарі Радіо Свобода.

За словами адвоката, слідчий — начальник сектору дізнання відділу поліції N°2 Шевченківського УП ГУНП у місті Києві, старший лейтенант поліції Сергій Хоморецький — обіцяв, що спецогляд проведуть увечері, 8 серпня. Згодом, перевірку перенесли на наступний день, втім, 9 серпня слідчий у справі повідомив, що в структурі Міністерства внутрішніх справ немає потрібного обладнання, тому «вирішується питання про залучення Служби безпеки України».

10 серпня слідчий перестав виходити на зв'язок, повідомив адвокат Михайла Ткача.

У поліції зазначили, що провели огляд місця події та опитали заявника, і що під час перевірки у квартирі виявили пошкодження на стелі.

Спершу правоохоронці заявили, що після проведеного огляду у квартирі й на даху «жодних технічних засобів там не виявили». Згодом у Нацполіції повідомили, що запланували проведення повторного огляду й судових експертиз, «аби з'ясувати, чи був там встановлений будь-який прослуховувальний пристрій».

Інцидент 17. Журналістам програми «Схеми: корупція в деталях» спалили автівку.

Уночі, 17 серпня, невідомі підпалили авто програми журналістських розслідувань «Схеми».

«Вчора вночі я сів на літак, а коли приземлився, дізнався, що авто, на якому ми знімали наші матеріали протягом чотирьох років, спалили під будинком у члена нашої знімальної групи, водія Бориса Мазура. І День народження Суркіса знімали на цьому авто, про переїзд президента Зеленського на державну дачу, і про «зе-кортеж», і про Оман. Я в цьому авто часто перебував більше ніж у редакції чи вдома. Колеги шуткували що крісло в редакції мені не потрібно — моє крісло в машині. Останній матеріал, над яким ми працювали з важливим членом знімальної групи водієм Борисом Мазуром на кіа черато — це «Королі доріг». Його вже подивились майже 700 тисяч глядачів на ютубі. Під час зйомок і в самому матеріалі я неодноразово наголошував, що за нашим авто й нами вели спостереження співробітники охорони президента УДО», — зазначив журналіст програми «Схеми» Михайло Ткач у своєму Фейсбуці.

Інцидент 18. Активістка та співзасновниця фонду «Восток СОС» заявила про цькування та дискредитаційні кампанії в ЗМІ «ЛНР».

25 серпня на своїй сторінці у фейсбук активістка Олександра Дворецька заявила про інтенсифікацію дискредитаційних кампаній та образ із боку медіа «ЛНР». Вона зазначила, що далеко не перший раз бачить медіаматеріали з окупованих територій та РФ, де вона зображується в образі «пропагандистки» та її діяльність висвітлюють через культивацію образу «сорося»/«грантоєдов».

За її словами, особисту небезпеку чи суттєві перепони щодо своєї діяльності вона не бачить у таких дискредитаційних кампаніях, але наголошує на загальній небезпеці використання наративу «грантожерства» та «сросят» у контексті будь-якої суспільно-важливої діяльності громадянського суспільства України. Такий наратив може знецінити роботу сотень ініціатив та громадських організацій та створити платформу для нівелювання інституту громадського контролю та продуктивної критики з боку громадського сектору в сторону політичних лідерів та їх рішень.

Інцидент 19. Суд у справі Стерненка.

31.08.2020 біля приміщення Приморського районного суду міста Одеси, приблизно о 12:50 двоє осіб намагались облити Сергія Стерненка невідомою рідиною з чорної пляшки. Одразу після невдалого замаху на вчинення злочину ці двоє втекли в невідомому напрямку. Їх не було затримано. Про це повідомила юридична компанія «Міллер».

На місці злочину була присутня також третя особа, яка знімала все на відео й не намагалась втекти. Особу було затримано та до-

ставлено до відділу поліції для надання пояснень щодо інциденту.

Особи нападників встановлено. Ними виявились Байда Данило та Чумаков Віталій. На відео їх спробу вчинити злочин фіксував Артем Тренін. Останній притягається до відповідальності за напад на журналіста Романа Варшанідзе. Тоді його дії було кваліфіковано за ч. 2 ст. 345–1 КК України (умисне заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку зі здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності). Справа слухається в Овідопольскому районному суді Одеської області.

Сьогодні адвокатами подано заяву про злочин, за фактом закінченого замаху на вчинення кримінального правопорушення передбаченого ч. 2 ст. 296 КК України (хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, вчинене групою осіб).

Після суду у справі Сергія, декілька осіб, які приходили його підтримати, заявили, що їх переслідували невідомі особи. Видання «ZMINA» зазначає, що в Одесі двоє невідомих напали на активіста Олександра Романюка, який приїхав на суд у справі Сергія Стерненка, коли він ішов після засідання на вокзал, щоби повертатися додому. «Я розмовляв по телефону й почув, як хтось біжить позаду, не встиг розвернутися, як мене вдарили в спину, й один із нападників сказав щось на зразок: «Что, нравится на суды к Стерненко ходить?».

Кейс: Напади та тиск на ЛГБТКІ- активістів/-ок у Харкові

Інцидент 20. Допис у телеграм-каналі організації «Традиція й порядок», який можна інтерпретувати як погрози.

2 серпня в телеграм-каналі та інстаграмі організації «Традиція й порядок» з'явився допис, який мав назву «У Харкові анонсували новий ЛГБТ-прайд. Мирно все не закінчиться?».

Текст допису апелював до того, що (за словами представництва організації) минулого року вони планували мирну контр-демонстрацію, як відповідь на ХарківПрайд-2019, а поліція застосувала до них непропорційну силу, буцімто через упередженість щодо позиції «проти ЛГБТ». Як висновок, у дописі останнім був зазначений доволі абстрактний за змістом абзац, який можна було проінтерпретувати як заклик до пошуку альтернатив мирному протесту, тобто ймовірних насильницьких дій направлених на учасників/-ць ЛГБТКІ-ком'юніті в Харкові:

«І після цих подій в усіх порядних консерваторів не можуть не з'явитися підозрілі думки: «Якщо мирний протест неможливий, якщо вільно висловити свою думку нам не дають, може варто спробувати інші шляхи?»

Інцидент 21–23. Три напади поспіль на ком'юніті-центр для представників/-ниць ЛГБТКІ-спільноти в Харкові.

Як заявила співорганізаторка ХарківПрайду, Анна Шаригіна на прес-брифінгу, за тиждень на ком'юніті-центр для ЛГБТКІ-представників/-ниць ПрайдХаб було здійснено три напади. Усі вони стались вночі й мали ознаки вандалізму.

1 вересня стався перший напад, під час якого невідомі закидали яйцями вхід центру, та написали на стінах «содом». Другий напад стався 5 вересня, після відкриття ХарківПрайду, тоді ком'юніті-центр був також обкиданий яйцями та на стінах з'явився напис, який можна проінтерпретувати як погрозу: «це початок», а двері приміщення були облиті сечею. 7 верес-

ня стався третій напад на ПрайдХаб — вночі в приміщенні розбили вікна.

Організатори/-ки ХарківПрайду пов'язують два останні напади з першими днями ХарківПрайду та заходами з міських інтервенцій у його рамках. Перший же напад 1 вересня, за словами Анни, може бути пов'язаний із подіями на ОдесаПрайд. На їх думку, основною мотивацією нападників була спроба залякати активне ЛГБТКІ-ком'юніті Харкова та завадити проведенню наступних заходів у рамках ХарківПрайд-2020. Також, на прес-брифінгу 9 вересня, Анна Шаригіна сказала, що стурбована не тільки наявністю мотивів ненависті до ЛГБТКІ-спільноти, але і взагалі високим рівнем небезпеки будь-яких громадських активістів/-ок в Україні.

Співорганізаторка ХарківПрайду зазначила, що поліція пообіцяла посилити патрулювання в районі, де знаходиться ПрайдХаб. Водночас, на прес-брифінгу також згадувалось питання ефективності роботи поліції та слідства. Спікерка зазначила, що досвід не є ідеальним, адже справи частіше за все закривали за відсутністю складу злочину. Наразі невідомо за якими саме статтями поліція відкрила справи та на яких стадіях знаходяться заяви.

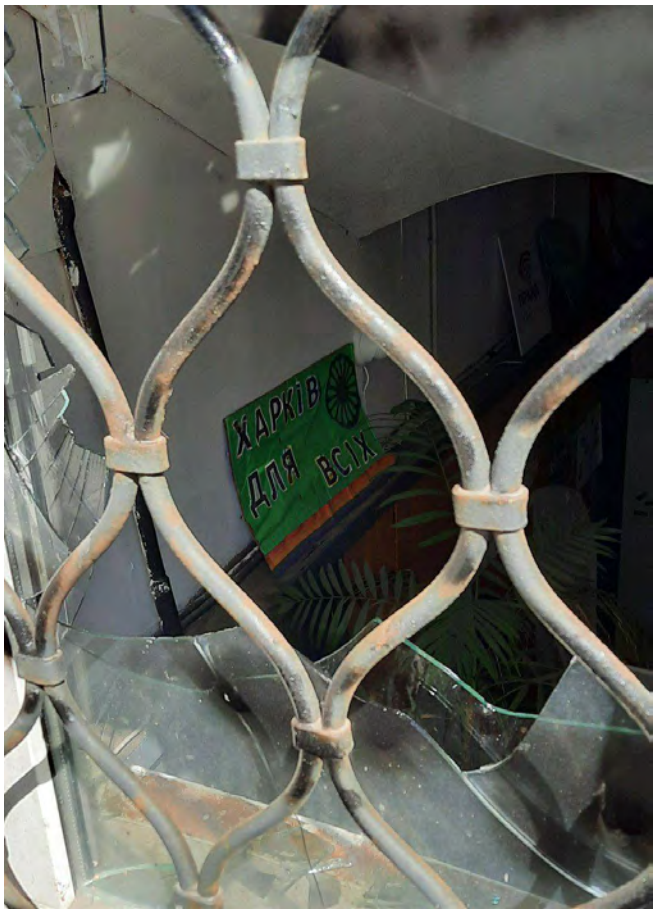

Кейс: Напади та тиск на ЛГБТКІ активістів/-ок в Одесі

Інцидент 24. Напади на учасників/-ниць мирного зібрання в рамках завершення прайд-тижня в Одесі.

30 серпня сталося мирне зібрання на підтримку видимості ЛГБТКІ-ком'юніті в Одесі, у форматі ланцюга солідарності. Фактично, учасникам/-цям не дали провести мирне зібрання у вибраному місці та бажаному форматі через сам факт наявності та загрози з боку контр-зібрання, яке складалось з учасників/-ць організації «Традиція й порядок», представників/-ниць одеської релігійної громади та інших військових і патріотичних угруповань.

За даними звіту групи громадського спостереження ОЗОН та трансляції представника Informer.od.ua, напад на учасників/-ць стався одразу на початку акції, поряд не було достатньої кількості представників/-ниць правоохоронних органів, а зупинити напад змогли військовослужбовці тільки через 30 секунд із моменту його початку. Після розмежування демонстрантів/-ок та контр-демонстрантів/-ок, зі сторони противників акції в сторону Прайду та ланцюга поліції неодноразово летіли яйця, декілька разів контр-демонстранти використо-

вували сльозогінний газ, через який деяким поліцейським надавали медичну допомогу на місці проведення акції.

За словами голови організаційного комітету ОдесаПрайд-2020 Ганни Леонової, усього після нападу постраждали 16 людей, більшість має легкі тілесні ушкодження, 4 людини мають опіки шкіри I ступеню, та 2 людини отримали тілесні ушкодження середньої тяжкості від ударів палицями та камінням по голові. Учасники/-ці ОдесаПрайду-2020, загалом, подали 7 заяв у поліцію. За словами Ганни, заяв так мало, бо не всі постраждалі готові залишати свої персональні дані через страх зливу інформації противникам акції та невпевненість у ефективності роботи поліції.

Варто додати: напередодні мирного зібрання в рамках завершення прайд-тижня в Одесі стався напад на підлітків, який можна пов'язати з початком прайд-тижня. Хоча сам інцидент не є випадком нападу на активістів/-ок, він показує наявність агресії щодо активізму на тематику видимості ЛГБТКІ-спільноти не тільки направлену на активістів/-ок, але й на людей, які можуть асоціюватися з приналежністю до цієї спільноти.

Вересень 2020

Інцидент 25. Активіста побили під час стріму, який він знімав, зустрівши на вулиці селищного голову

8 вересня, вдень, громадський активіст Антон Кудінов, який проживає в Гостомелі, як повідомляють місцеві соцмережі та сам активіст, зустрів на вулиці чинного голову селища Юрія Прилипка та почав вести стрім у фейсбуці, паралельно запитуючи голову про результати його діяльності на посаді. Одразу ж після початку трансляції охоронець Прилипка почав відштовхувати Антона, після чого кілька людей вибігло з торговельного центру, побили та забрали телефон у активіста, видалили трансляцію та ще кілька постів на фейсбуці і відпустили його. Трішки пізніше телефон непомітно повернули до магазину вже без файлів, які б могли підтвердити факт нападу.

У матеріалі УГСПЛ наведений детальний опис подій: «Із с*упермаркету вибіг Скуратівський та кинувся на мене з кулаками. Це дивилися не менше 70 людей. Вони (нападники*

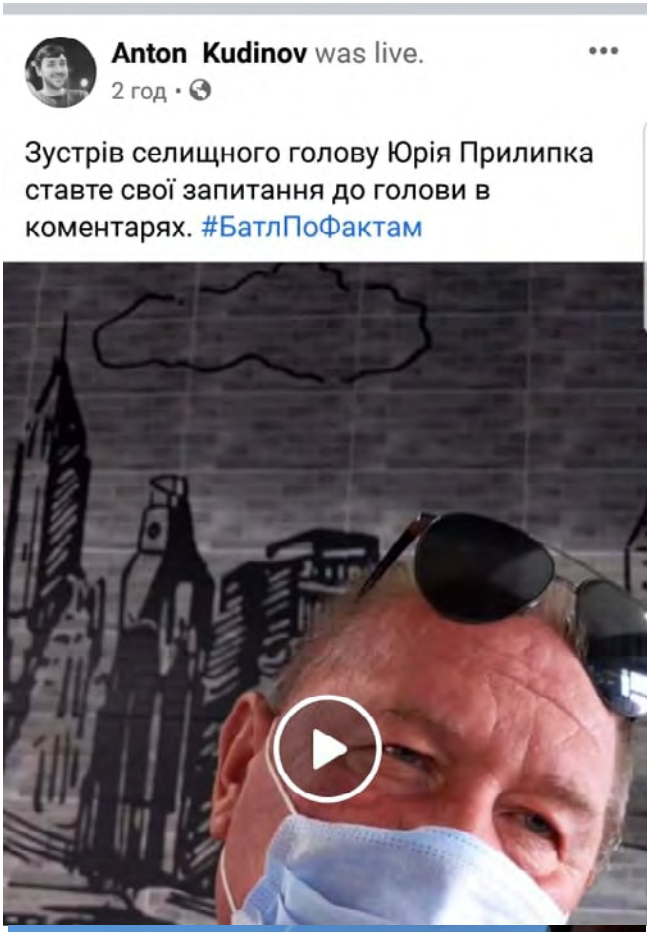

— ред.) вирвали в мене з рук телефон та побігли до своєї машини. А мене почав тягати брат Скуратівського. Сказав, я тебе зараз прикопаю, та порвав на мені футболку». Після інциденту, 11 вересня, від свого знайомого Антон дізнався, що один із нападників — родич мера Гостомеля — показав матеріали, які були раніше на телефоні активіста — тим самим дав зрозуміти, що переніс під час викрадення персональні дані.

Антон зазначає, що заяву написав, розслідування справи рухається, але дуже неохоче й не так ефективно, як хотілося б. Активіст розповів, що така ситуація занадто вимотує і відволікає від звичних справ, адже задля забезпечення руху справи потрібно постійно «шпиняти поліцію». Наразі нікому підозру не вручили, Антон каже, що ледве домігся допиту свідків, у цьому йому допомогли клопотання правозахисників/-ниць з УГСПЛ, його власні скарги та активна підтримка представників/-ниць громади та громадянського суспільства.

Інцидент 26. Двері ком'юніті-центру для ЛГБТКІ-спільноти КвірХоум обклеїли наліпками з вмістом за традиційні цінності та проти спільноти.

12 вересня, у неробочий час, кілька людей зайшли на приватну територію та обклеїли агітаційними наліпками організації «Традиція й Порядок» двері ком'юніті-центру для ЛГБТКІ в Одесі. Про це повідомила організація «Гей альянс Україна» на своїй сторінці в інстаграм. Вони написали заяви в поліцію та називають цей акт псуванням майна.

За словами самої організації: «ВГО «Гей-альянс Україна» пов'язує вандалізм і псування фасаду будівлі зі власною правозахисною діяльністю і вимагає від Національної поліції України вжити відповідних запобіжних заходів».

Інцидент 27. Перешкоджання заходам у ком'юніті-центрі для ЛГБТКІ КвірХоум в Одесі.

ЛГБТКІ-активістка Ганна Леонова написала на своїй сторінці у фейсбук, що 19 вересня на їх просвітницький захід у КвірХоум прийшли вороже налаштовані підлітки, переважна частина з яких представляли організацію «Традиція й порядок». Вони намагались пройти на захід. Зрозумівши, що їх не пускають, почали блокувати вхід та поодиноко вигукували ксенофобні фрази. До того ж на фото видно, що вони проводили певні маніпуляції з замком на дверях в ком'юніті-центр, та знову обклеїли будівлю агітаційними плакатами організації «Традиція й порядок». Після словесного конфлікту, представники/-ці КвірХоум подзвонили в поліцію, а противники ЛГБТКІ-спільноти розвернули банер та заявили, що проводять на місці перед входом у ком'юніті-центр мирне зібрання, після чого покинули локацію.

Інцидент 28. Активістці погрожують через викриття плагіату в роботі Міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета.

За словами Світлани Благодєтєлєвої-Вовк, голови ГО «Точка росту, освіти й науки» та координаторки антиплагіатної ініціативи «Дисергейт», 3 червня була зроблена перша публікація про академічну недоброчесність Шкарлета, майже одразу, 16 червня, її сторінка

у фейсбуці стала мішенню для переслідування. Частіше за все її акаунт блокували за допомогою скарг. Наступного місяця вона почала отримувати повідомлення від різних адресантів, які можна розцінити як погрози зґвалтуванням. У серпні погрози продовжились, перейшовши до більш приватного простору: невідомий чоловік почав надсилати світлини її будинку, під'їзду та безпосередньо фото самої активістки в місцях її перебування. А пізніше переслідувач почав залишати у дверях квартири жінки записки непристойного змісту.

Саме після цього Світлана вирішила викликати поліцію та написала заяву. За її словами, інформацію про відкриття кримінального провадження вона так і не отримала, а через два дні після подання заяви її заява була кваліфікована, як звернення громадян. Як зазначала адвокатка потерпілої, незважаючи на те що заяву було подано 2 вересня, лише 13 вересня її внесли до ЄРДР, а саму кваліфікацію справи пом'якшили.

Після всього що сталось, Світлана зазначає, що відчуває загрозу для свого життя та здоров'я та наголошує, що наразі відчуває, що займатись активізмом в Україні дуже небезпечно, бо можна стати легкою мішенню переслідувачів.

Жовтень 2020

Кейс: Напади та тиск на ЛГБТКІ-активістів/-ок в Одесі

Інциденти 29–32. Систематичний тиск та зрив діяльності ком'юніті-центру КвірХоум в Одесі.

Ганна Леонова, розповіла в інтерв'ю для УМДПЛ про щотижневі візити учасників організації «Традиція і Порядок» до ком'юніті-центру для ЛГБТКІ-людей КвірХоум. За її словами загострилась ситуація після спроби проведення мирного зібрання ОдесаПрайд, 30 серпня 2020 року. Після цього візити молодих членів організації, вмотивованих «боротьбою проти ЛГБТ», стали частими, а в жовтні — взагалі щотижневими.

У першому звіті ми вже писали про такі недружні візити 12 та 19 вересня, під час яких було, зокрема, помічено пошкодження майна (у першому випадку дверний замок був залитий клеєм, у другому — туди поклали зубочистки). Але в розмові з членкинею організації «Гей-альянс», яка займається функціонуванням ком'юніті-центру в Одесі, ми дізнались, що то були не єдині випадки. Ганна зазначила, що навмисно не робить публічними ці інциденти у своїх соцмережах, щоби не створювати черговий привід для піару організації «Традиція і порядок». На її думку, основною метою таких візитів молоді люди вбачають не стільки тиск на ЛГБТКІ-ком'юніті, скільки привернення уваги до організації юних містян із гомофобними поглядами, задля подальшого вступу до лав організації «Традиція і порядок». Ганна також зазначила, що велика кількість з учасників ворожих до ЛГБТКІ-людей груп є неповнолітніми.

Відтак, за весь період із 30 серпня по середину жовтня було здійснено 6 таких недружніх візитів із явною метою перешкодити проведенню заходів або пошкодити двері задля блокування входу (окрім 12 та 19 вересня, ще: 23.09, 3.10, 10.10, 14.10). Як правило, кожен візит включав або маніпуляції з дверним замком, або пошкодження паркану, або пасивне блокування доступу до подвір'я, яке веде до ком'юніті-центру. Майже завжди це супроводжувалось розклеюванням наліпок із зображенням меча «розрізаючого» прапор ЛГБТКІ-спільноти та написами: «стать — це стать».

Після 19 вересня Гей-альянс звернулись до Freedom House для фінансової допомоги щодо встановлення системи безпеки (камери, магнітні замки тощо) — та призупинили на 2 тижні роботу центру через ремонтні роботи. Навіть під час ремонтних робіт до центру приходили учасники «Традиція і порядок», заходили в приміщення, викрикували гасла.

Під час усіх візитів Ганна або волонтерки викликали поліцію, майже всі випадки закінчувались відсутністю будь-яких дій із боку правоохоронних органів, через відсутність явних злочинних дій молодих людей. Кожен раз Ганна писала заяви щодо пошкодження майна та/або щодо перешкоджання дії громадської організації та/або проникнення на приватну територію. Характерно, що 19 вересня поліцейські відмовились приймати заяву у волонтерок на місці, тому Ганна була вимушена подавати заяву через електронний кабінет. 3 жовтня поліцейські також не дозволили відповідальній за КвірХоум написати заяву на місці, але запропонували їй поїхати у відділ — що й було зроблено.

Ганна Леонова також повідомила, що 6 жовтня їй прийшла «відповідь» від поліції на заяву 12 вересня. У листі було зазначено, що встановити осіб, які здійснили правопорушення у вигляді пошкодження майна, — не вдалось, а заяву вони кваліфікували як «звернення», для

якого й була здійснена перевірка. За словами активістки, вона не стала оскаржувати цю відповідь одеської НП, бо не вірить, що це може призвести до ефективних дій. Тим паче, на той момент уже було зрозуміло, що такі візити учасників «Традиція і порядок» стали систематичними, тому її головна стратегія — набрати якомога більше таких заяв та наочно показати. Але все ж таки, активісти/-ки ЛГБТКІ-спільноти Одещини вкрай незадоволені тенденціями в ефективності роботи поліції. Вони відчувають себе в небезпеці та не впевнені, що поліція зможе нормально працювати в разі критичних ситуацій.

Ганна зазначила, що найбільше за все хвилюється, що через ці події спільнота в Одесі розпадеться та перестане існувати. Волонтери та волонтерки можуть відчувати незахищеність та страх через відсутність будь-якої реакції правоохоронців, що може взагалі відвернути їх від активізму надовго, або — у них з'явиться бажання захищатись не тільки ненасильницькими методами.

Інцидент 33. Тиск із боку поліції на студентів/-ок Олімпійського коледжу імені Івана Піддубного в Києві.

24 вересня відбулися сутички з поліцією на мирних зібраннях перед коледжем, у результаті яких декілька представників/-ниць самоврядування та директор отримали травми, а ще декількох затримали *без складання протоколів*. 28 жовтня, після ряду протестів, поліція перешкоджала представникам/-цям коледжу дорогу до будівлі.

На початку вересня Кабінет Міністрів України випустив постанову про реорганізацію Олімпійського коледжу імені Івана Піддубного, у якій йшлося про його приєднання до Національного університету фізичної культури. Велика кількість представників/-ниць трудового колективу та студентства коледжу негативно сприйняли цю інформацію, розцінивши як бажання «ліквідувати коледж» та «здійснити рейдерський захват», адже дізнались вони про рішення вже постфактум. До того ж, у соцмережах на офіційній сторінці коледжу та в коментарях часто лунала думка, що така постанова ставить під ризик звільнення або скорочення вчителів. Через ці події на загальних зборах студентів/-ок оголосили страйк, а згодом — трудові та студентські колективи почали організовувати мирні зібрання під адмінбудівлями.

24 вересня була запланована зустріч ректора Національного університету фізичної культури Євгена Імаса з трудовим колективом коледжу, на якій також була комісія з реорганізації коледжу та поліція. Вона почалась раніше запланованого, до 12 години дня. У відповідь на приїзд ректора разом із комісією й поліцією почався протест із боку учнів, вчителів та адміністрації коледжу, у результаті якого відбулись словесні суперечки, Євгена Імаса підняли й понесли в бік смітника, обсипавши борошном, після чого поліція втрутилась і почала застосовувати силу до протестувальників. На відео не можна сказати, чи була застосована сила непропорційно і хто саме травмував учасників/-ниць протесту. Після події на офіційній сторінці коледжу на фейсбук з'явився допис, а також відео активного учасника протесту з наданням висновків за день, у якому було зазначено, що 4 людини потребували допомоги в кареті швидкої допомоги, а 4 людей було затримано (1 з яких спочатку посадили в карету швидкої допомоги, але повезли відразу у відділок). Представництво коледжу називає ці події не затриманнями, а саме викраденнями, бо в багатьох дописах та інтерв'ю зазначають, що протоколи складені не були, також як і не були названі причини затримання протестуючих. Учасник протесту, Дмитро Несвятипаска, також висловився на сторінці у фейсбук про своє викрадення поліцією, яка, за його словами, застосовувала силу. Водночас, голова студентського самоврядування, Катерина Жданович, яка отримала травму голови, сказала, що до неї в лікарню приходили представники поліції та «просили підписати пояснення», вона відмовилась та розцінила дії поліції, як тиск на неї та протестний рух. Коментарі щодо інцидентів 24 вересня з'явились і на сторінці Поліції Києва на фейсбуці, де коротко була описана офіційна версія перебігу подій із боку правоохоронних органів, які зазначили, що додаткові екіпажі поліції приїхали лише після початку конфлікту між двома сторонами, після чого повторно відбулись сутички між конфліктуючими групами людей, у результаті яких отримали тілесні ушкодження як учасники/-ці конфлікту, так і правоохоронці. Міністерство освіти і науки України також висловило свою офіційну позицію, де засудили спроби ескалації конфлікту та його політизації.

Загалом, не роблячи висновки про пропорційність у тій чи іншій ситуації дій поліції та обвинувачень у конкретних діях представництва правоохоронних органів, важливо зазначити, що кількість працівників поліції та національної гвардії на події була явно не пропорційною та

могла легко відігравати роль залякування або провокації до насилля. До того ж, наявність постраждалих фізично серед студентів/-ок, які зазначають, що постраждали саме від кийків та рук поліції чи нацгвардії, також ставить під питання правомірність дій правоохоронців та підкреслює здійснення з їх сторони тиску та залякування учасників протесту 24 вересня.

28 жовтня, після ряду протестів, велика кількість правоохоронців перешкоджали дорогу працівникам/-цям коледжу до приміщення для забезпечення роботи комісії з реорганізації. Показовим було те, що частиною комісії мали бути представники/-ці коледжу, наприклад, голова профспілки — Дмитро Несвятипаска, але його поліція також не пустила до будівлі коледжу, тим самим активно перешкоджаючи прозорій та чесній роботі комісії. Також, юридична консультантка коледжу в той же день зазначила, що в неї в кабінеті без жодних підстав вчиняли слідчі дії представники/-ці поліції, однак інші представники комісії, що були у приміщенні зазначили, що правоохоронці допомагають їм здійснювати інвентаризацію учбового закладу. На той момент працівників/-ниць коледжу до приміщення так і не пустили. Наступного дня, 29 жовтня, представники/-ниці поліції знову приїхали до коледжу, та знаходились там у великій кількості. Така поведінка правоохоронних органів говорить про упередженість та охорону інтересів лише однієї сторони конфлікту. До того ж, і в цьому випадку можна зазначити, що непропорційно велика кількість поліції може слугувати залякувальним чи ескалаційним фактором.

Інцидент 34. На українську журналістку та режисерку-документалістку було скоєно напад із пошкодженням майна з боку поліцейського.

Таісія Кутузова, режисерка та журналістка, повідомила на своїй сторінці у фейсбук, що під час зйомки фільму «Закрий рота», 6 жовтня, на засіданні комісії в Гатному, на неї напав поліцейський.

За словами Таїсії, о 8 годині вона прибула до школи в Гатному для зйомки виборчого процесу. О 9 годині вечора Таїсія вийшла на двір і побачила велике скупчення людей та патрульну поліцію, за словами місцевих активістів/-ок — на місце засідання комісії «приїхали тітушки». Режисерка вийшла на дорогу та почала знімати на відео все, що відбувається. В один момент до кадру потрапив чоловік у жовтій жилетці з написом «поліція комунікації» на спині без будь-яких інших знаків персональної ідентифікації, який попросив його не знімати, на що Таїсія відповіла відведенням камери в іншу сторону. На той момент режисерка ще не ідентифікувала його як співробітника поліції, саме через відсутність жетону. Незважаючи на відведення камери, агресія та прохання зупинити знімати продовжились. Таїсія наголошувала, що вона журналістка, та просила показати посвідчення в поліцейського — він відмовлявся. Після ряду агресивних коментарів щодо припинення зйомки поліцейського почала знімати інша дівчина, документуючи неналежну поведінку співробітника правоохоронних органів. На що правоохоронець вихопив телефон у дівчини, а Таїсія підняла свою камеру для фільмування нападу. Тоді інший співробітник поліції накинувся на режисерку, почав вихоплювати камеру, заламувати руки, йому «на допомогу» прийшли ще двоє співробітників. У процесі перешкоджання зйомки Таїсії пошкодили накамерний мікрофон та, зрештою. забрали камеру. Після нападу Таїсія пішла до приміщення забрати своє посвідчення журналіста та повернулась на двір. Там її зустрів чоловік у поліцейській формі, попросив вибачення за колег та зазначив, що така поведінка є неприпустимою для поліцейських. На запитання щодо місця знаходження камери, чоловік просто відповів, що вона «десь там на машині». Після знаходження камери режисерка побачила, що накамерний мікрофон на ній зламаний, а одна з частин його відсутня (їй довелось шукати цю частину камери окремо).

Незважаючи на інцидент, Таїсія продовжила працювати та зафільмувала все засідання комісії. Тільки після його завершення вона викликала 102 та написала заяву. На наступний день, 7 жовтня, близько 16:00 режисерка також написала заяву в ДБР. Наступного дня, 8 жовтня, їй подзвонили із проханням продублювати заяву на пошту зі звернень громадян через технічні негаразди. Через день після дублювання — знову подзвонили з інформацією про відсутність на пошті заяви. Зрештою, внесли до ЄРДР справу тільки 15 жовтня, про що повідомила Таїсія в себе на сторінці фейсбук.

Таїсія Кутузова заявляє, що неодноразово дзвонила в ДБР з уточненням про прийняття заяви, після того як минуло 24 години з моменту подання. На її запитання відповідали збито, посилаючись на велику кількість документів та брак часу, а одного разу їй сказали, що 24

години рахуються «з моменту отримання слідчим заяви» (що не є правдою) — тому її запит не є релевантним. Режисерка поділилась тим, що як сам інцидент, так і комунікація з ДБР її фруструють, адже свідчать про погане та не людино орієнтоване функціонування органів правопорядку. На її думку, тільки резонанс та реакція медіа-спільноти допомогли внесенню справи в ЄРДР. Також вона дуже вдячна громадянському суспільству, швидкій реакції та безкоштовній правовій допомозі, що дуже спрощує її взаємодію органами правопорядку під час ведення своєї справи.

Взагалі, Таїсія Кутузова відчуває себе нормально, у стресі та страху вона перебувала тільки перші дні після інциденту. Наразі режисерка вмотивована довести справу до кінця саме задля контролю поліції та недопустимості таких випадків у майбутньому. Щодо роботи над своїм документальним фільмом, вона говорить, що відчуває ще більшу мотивацію та готова працювати над цим із новими силами.

Інцидент 35. Дискредитаційна кампанія та мова ненависті щодо громадської організації «БігусІнфо»

Одразу після відеорозслідування авторства БігусІнфо про особливості ведення передвиборчої кампанії партією Шарія 12 жовтня, на платформі ютуб на каналі Анатолія Шарія з'явились два відеоролики: 13 жовтня — «Как Денис Бигус освоил 100 миллионов» та 14 жовтня — «Как поиметь европейских лохов. «Опыт Бигуса». У цих відео, які були оцінені як дискредитаційна кампанія, були опубліковані персональні дані контрагентів організації та використана мова ворожнечі щодо представників/-ниць громадянського суспільства.

Денис Бігус та Ксюша Бізенкова зазначають, що вбачають ці ролики спільним продуктом Анатолія Шарія та депутата — Олександра Дубінського (який також відомий своїми законопроектами, які оцінюються як тиск на громадські організації). Дубінського також можна асоціювати з цим інцидентом через появу неоднозначних та агресивних дописів на його сторінці у фейсбук із відміченим Денисом Бігусом. З одного боку, співробітники/-ці БігусІнфо пов'язують відеоролики безпосередньо зі своїм нещодавнім розслідуванням щодо Шарія та перед цим — щодо діяльності Дубінського під час Майдану, тобто як «відповідь». З іншого — за словами Дениса та Ксюші це є малою частиною загального наступу на громадський сектор та підсилення риторики, яка дискредитує громадські організації як такі, що мають іноземне фінансування.

Заяву щодо відкриття персональних даних станом на 16 жовтня БігусІнфо до правоохоронців ще не подали, говорять, що не хочуть через бажання пришвидшити процес подачі — зменшити шанси досягнення справедливості. Також, Денис та Ксюша зазначають, що в них в офісі позитивна атмосфера, а співробітники БігусІнфо, як можна зрозуміти, уже давно були готові до подібних речей, через специфічну сферу діяльності в антикорупційній сфері.

Інцидент 36. Правозахисниці на Луганщині сильно розтрощили автомобіль.

13 жовтня, у м. Лисичанськ, робочий автомобіль Віри Ястребової було знайдено в дуже пошкодженому стані, про це було заявлено у фейсбук сторінці Східної правозахисної групи, організації, яку очолює Віра як директорка.

У дописі було зазначено, що машину сильно розтрощили: «автомобіль навмисне зіпсований, розбите лобове скло, порізана гума всіх чотирьох коліс, перерізані дроти всередині автомобільного салону». Так як Віра на той час була відсутня в місті, цей факт виявили її співробітники, які і викликали на місце поліцію. Також там зазначалось, що співробітники оцінюють цей випадок як тісно пов'язаний із правозахисною діяльністю директорки ГО та вбачають у пошкодженні майна навмисне залякування, для припинення Вірою її громадської діяльності, зокрема, «Віра Ястребова відкрито виступає проти вугільної мафії в Луганській і Донецькій областях (...) веде незалежну правозахисну діяльність, відкрито заявляє про факти корупції та порушення прав людини в Донбасі, виявляє факти порушень прав людини в ОРДЛО(...)».

У той же день інцидент прокоментувала Уповноважена Верховної Ради України з прав людини — Людмила Денісова. На своїй сторінці вона проінформувала про те, що сталось із Вірою. За її словами, під час їх телефонної розмови Віра повідомила Людмилі, що їй неодноразово дзвонили з незнайомих номерів та погрожували. Усі ці події вона пов'язує з її правозахисною діяльністю. Також Уповноважена звернулась до правоохоронних органів із проханням вжити всі необхідні заходи для розкриття цього злочину, а до вищого керівництва МВС України — здійснювати постійний контроль за розслідуванням.

15 жовтня Східна правозахисна група надала інформацію щодо заяви деяких російських та проросійських ЗМІ. За їх словами, напад на автомобіль Віри Ястребової скоєно партизанами незаконних озброєних формувань «ЛНР» і «ДНР». Також ці ЗМІ звинуватили Східну правозахисну групу у шпигунстві на території ОРДЛО, що стається вже не перший раз.

Сама Віра заявила, що вбачає в такому акті визнання своєї роботи. У своєму останньому дописі вона зазначила про те, що факт пошкодження її майна та залякування через її діяльність — є індикатором того, що вона робить правильну справу та її дії насправді мають значення. Вона також розповіла про те, що за роки роботи в зоні ОРДЛО вони дізналися дуже багато інформації та продовжують дізнаватись щодо діяльності незаконних формувань, і що на досягнутому вона зупинятись не буде.

Інцидент 37. Голова Харківської обласної ради заявив про звернення до правоохоронних органів у зв'язку з допомогою депутата Дмитра Булаха в роботі Харківського антикорупційного центру.

15 вересня відбулось пленарне засідання ХОДА щодо рішення про звернення до правоохоронців із приводу діяльності антикорупційного активіста. 1 вересня на сайті Харківської обласної ради з'явилась інформація «про звернення Харківської обласної ради до Національного агентства з питань запобігання корупції та Національної поліції України відносно депутата обласної ради Булаха Дмитра Андрійовича щодо наявних ознак та фактів реального конфлікту інтересів і використання депутатського мандату, інформації яка стала відома у зв'язку з виконанням представницьких повноважень депутатом обласної ради в корисливих цілях чи особистих інтересах». Практично це означає, що ряд депутатів Харківської обласної ради звинувачують Дмитра в активній громадській діяльності у сфері боротьби з корупцією. Основна причина скарги — це використання депутатського мандату та інструменту депутатського запиту для отримання важливої інформації для публічних розслідувань ГО «Харківський антикорупційний центр». Як йдеться в самому тексті звернення, прикладами отриманої таким чином інформації є відомості про реконструкцію будинку по вул. Пушкінська, 19 у м. Харкові; лабораторні дослідження Держпродспоживслужби; діяльність ТОВ «Констракшн Груп Інтернешнл» та інші кейси, де була виявлена можлива корупційна діяльність. Саму ініціативу на пленарному засіданні ХОДА підтримало 36 депутатів із 65 присутніх, тому рішення не було ухвалене.

Як видно з трансляції пленарного засідання XXVI сесії Харківської обласної ради, на якій приймалось рішення щодо колективного звернення до правоохоронних органів із приводу діяльності Дмитра Булаха, голова ХОДА Олексій Кучєр, на прохання директора департаменту охорони здоров'я пришвидшити процес прийняття рішення, досить агресивно та негативно відгукувався про Дмитра та напряму назвав його «трутнем». Така поведінка також може враховуватись як така, що могла створити атмосферу більшої упередженості. До того ж, сам Дмитро на засіданні зазначив, що він не виступає проти самого факту перевірки його

як депутата на антикорупційну діяльність, але зазначає, що такі звернення від окремих осіб є зрозумілими. Факт подачі звернення від голови Харківської ОДА, за ініціативою депутата Кононенка, є безпідставним та може вважатися тиском на діяльність Дмитра Булаха.

Інцидент 38. Автомобіль адвоката, який співпрацює з Громадським центром правосуддя, підпалили вночі.

16 жовтня, вночі, в Татарбунарах, Одеська область, було навмисно підпалено автомобіль адвоката Олександра Ковпака, який займається наданням безоплатної правової допомоги в Громадському центрі правосуддя. Про це було повідомлено на сторінці у фейсбук Одеської обласної організації Всеукраїнської громадської організації «Комітет виборців України», що заснували Громадський центр правосуддя. У цьому ж дописі організація висловлює занепокоєння та вбачає в цьому небезпеку для подальшої діяльності правозахисників/-ць у південних районах Одеської області.

У більш детальному матеріалі організації зазначається, що поліцію було одразу викликано та слідство триває. Також, було зазначено що останнім часом, у рамках співпраці з Громадським центром правосуддя, адвокат постійно здійснює виїзди в сільські населені пункти та надає юридичні консультації місцевим жителям стосовно їх майнових і земельних прав. Саме цю свою діяльність Олександр пов'язує з підпалом, адже наразі в сільській місцевості відстояти право власності звичайні жителі/-ки можуть тільки за допомогою безоплатної правової допомоги.

Інцидент 39. На особисту фейсбук-сторінку активістки із захисту прав дітей здійснювали кібератаки

20 жовтня на своїй новій сторінці у фейсбук Зоя Мельник, відома громадська діячка, яка наразі займається сферою прав дитини на Одещині, заявила, що її офіційний профіль було заблоковано. Вона пов'язує це блокування з її діяльністю щодо контролю ходу розслідування справи директора Ізмаїльського спеціалізованого будинку дитини, якого обвинувачують у вчиненні розпусних дій щодо трьох малолітніх дівчат. У цьому ж дописі вона висловлює свої підозри, що блокування відбулось саме через масові скарги на її профіль людей, пов'язаних із м. Ізмаїлом та директором дитбудинку в цьому місті. Тим паче, 17 жовтня їй почали надходити погрози від фейсбук-акаунтів з Ізмаїлу, які також вона пов'язує з початком активної активістської діяльності з цього питання. У наступні тижні її новий акаунт ще раз блокували, за словами Зої, такі дії фейсбуку були для її громадської діяльності обмежувальними, адже майже вся комунікація та аудиторія були саме в цій соціальній мережі.

Акаунт Зої Мельник розблокували 23 листопада, у своєму першому пості вона заявила, що прямо пов'язує ізмаїльську справу з кібератакою, та сказала, що усю накопичену інформацію по справі буде публічно виставляти та продовжувати освітлювати. Активістка не хоче подавати заяву в поліцію щодо погроз чи перешкоджання діяльності, адже не вбачає в цьому практичного сенсу. Вона додала, що вже має досвід із заявами в поліцію щодо погроз, та навіть у ДБР, які, на її досвіді, не розслідуються, або розслідуються дуже повільно, що тільки забирає багато енергії та часу.

Інцидент 40. Студентці, яка подала скаргу за дискримінацію і приниження гідності студентів/-ок у КІМО, погрожують відрахуванням та позовом за наклеп.

22 жовтня на своїй сторінці у фейсбук студентка Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Шевченка, Марія Музиченко, повідомила про погрози, які містились в офіційній відповіді на її скаргу від директора ІМВ Валерія Копійки.

Ще 10 вересня Марія подала заяву зі скар-

гами на протиправні дії Дайнеко на ім'я директора ІМВ. У скарзі також були наявні підписи інших студентів та їхні свідчення про образи і приниження з боку професорки, зокрема, обвинувачення були щодо гендерної дискримінації, дискримінації за майновим станом і соціальним статусом, а також у порушенні права на захист здоров'я, приниження людської гідності та психологічне насильство. У заяві, зокрема , були свідчення випускників інституту. Це підкреслює той факт, що приниження студентів тривало багато років.

Наприкінці жовтня студентці прийшла офіційна відповідь на скаргу, де її, зокрема, обвинувачували в безпідставних звинуваченнях та наклепі, погрожували позовом до суду та відрахуванням, щодо останнього цитата з відповіді: «*Нагадуємо, що відповідно до положень Розділу «Відповідальність за порушення та механізми її застосування» Етичного кодексу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, за порушення норм етичної поведінки здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності аж до відрахування з Інституту».*

Інцидент 41. Погрози та правовий тиск на журналістку-розслідувачку Любов Величко.

27 жовтня на своїй сторінці у фейсбук Любов Величко повідомила про надходження на її особистий номер СМС із погрозами. Цей інцидент вона пов'язує з нещодавно (22 жовтня) опублікованим розслідуванням про схеми роботи нелегальних казино, де були згадані ряд українських компаній, таких як «Київстар», «Lifecell» та «Леогеймінг пей», власницею яких є дружина заступника начальника слідчого управління Нацполіції, Альона Шевцова. За словами журналістки, власниця компаній готує позов до суду з вимогою компенсації моральної шкоди в розмірі 1 мільйона гривень. Проте Любов заявляє, що позову не боїться, бо має документальні підтвердження фактів зі свого розслідування. У той же вечір Любов записала відеозвернення, де більш розлого пояснює прив'язку подружжя Шевцових до погроз, та розповідає, що відбувались інші інциденти, коли подружжя вже тиснуло на громадських діячів/-ок та журналістів/-ок, коли ті намагались висвітлити їх незаконну діяльність.

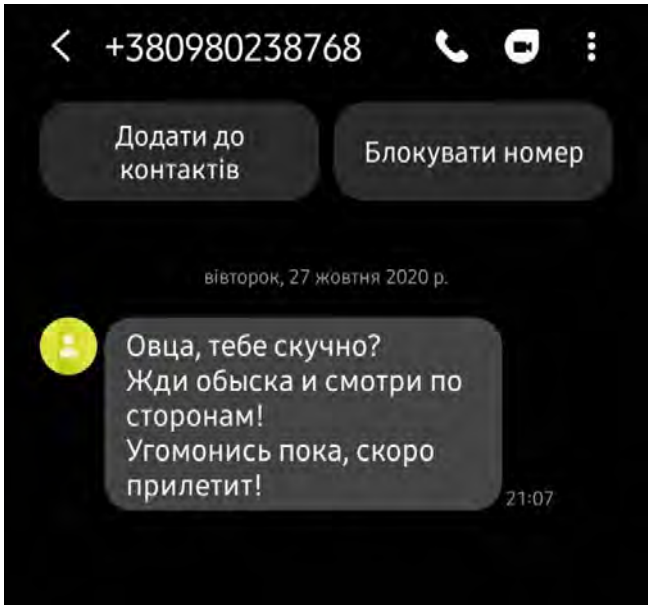

Буквально на наступний день Любов повідомила про те, що «Айбокс банк» також складає на неї позов через загрозу честі, гідності та діловій репутації. До того ж, в іншому дописі, вона повідомила, що Альона Шевцова та Євгеній Шевцов вимагають видалення всіх постів Любові Величко із їх згадуванням.

Листопад 2020

Інцидент 42. Поліція закрила справу студента з Одещини, який вчинив самогубство після протистояння з директоркою студмістечка.

У грудні 2019 року третьокурсник, студент Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Олександр Пухкан, покінчив життя самогубством. Це сталось після конфлікту з адміністрацією університету на ґрунті хабарництва. Олександр намагався адвокатувати боротьбу з корупцією в університеті, створивши ініціативу зі збору підписів за відсторонення директорки студмістечка, яку студенти звинувачують у вимаганні хабарів. Після цього адміністрація гуртожитку почала погрожувати йому виселенням. В оприлюдненій передсмертній записці Пухкан писав, що «через погрози виселення боїться вдруге опинитися на вулиці. Адже є сиротою (матір, про яку студент згадує в записці, позбавили батьківських прав) і не має власного житла та родичів, у яких можна було б проживати».

3 листопада 2020 року центр прав людини ZMINA випустили статтю, у якій було вказано, що на запит організації на доступ до публічної інформації щодо ходу справи Одеська обласна прокуратура повідомила про закриття

провадження «на підставі п. 2 частини 1 статті 284 КПК України, у зв'язку з відсутністю складу кримінального правопорушення». За словами правозахисників/-ниць, які пильно слідкували за справою, є всі підстави вважати, що справу закрили не за відсутністю доказів, а через відсутність зацікавлених осіб у доведенні її до кінця.

Інцидент 43. Напад на екоактивістку під час протесту на місці незаконної забудови.

8 листопада, під час акції проти проведення земельних робіт у сквері, в Марганці, на Дніпропетровщині, напали на громадську активістку Юлію Бонд. Напад стався після того, як Юлія почала знімати на відео конфлікт, який там відбувався. Як розповідає сама активістка, протистояння щодо скверу триває з жовтня через початок там незаконних будівельних робіт. Жителі/-ки навколишніх будинків подавали запити до органів міської влади стосовно цього питання (копання траншеї в сквері). Крім того факту, що землю здано в оренду, їм нічого не відповідали.

Також жителі навколишніх будинків неодноразово зверталися до поліції та прокуратури, збирали підписи, проводили акції, перекриваючи дороги, тощо. Зрештою, 8 листопада вийшли на мітинг і вирішили самостійно закопати траншею. Приїхала поліція та представники орендарів.

З відео, яке активісти/-ки пізніше виклали в мережу, поліція ніяким чином не перешкоджала ні протестувальникам, що закопували траншею в якості акції спротиву, ні представникам орендаря, які, у свою чергу, розкопували її. У результаті, між двома сторонами сталась конфліктна ситуація, представники орендаря, вигукуючи образливі слова та лайку, вимагали припинити акцію, один із них зіштовхнув Юлію у траншею, а потім інший вдарив її, вибивши з рук телефон. Потерпіла стверджує, що той бив її по обличчю, і вона написала заяву до поліції. Відео інциденту активісти/-ки виклали в мережу.

Інцидент 44. У Львові праворадикали з битами напали на місцевого екоактивіста Антона Грибницького

Увечері 19 листопада група з близько 15 молодиків, частина яких була в балаклавах та мала із собою бити, напала на місцевого антифашиста й екоактивіста під його будинком у Львові. Постраждалий розповів виданню ZMINA, що під будинком на нього чекали шестеро молодиків, до яких згодом приєдналися й інші. Хлопець пов'язує напад зі своєю активістською діяльністю, він визначає себе як антифашиста й екоанархіста.

Грибницький виклав у своєму інстаграмі фотографії з лікарні, куди його шпиталізували після побиття. Потерпілий зазначив, що йому зробили дві операції. Унаслідок нападу він отримав забій ноги та обох рук, відкритий перелом великого пальця і струс мозку.

Інцидент 45. Активісту Дем'янові Ганулу знову спалили машину й погрожують його родині

Як зазначає видання ZMINA, одеський громадський активіст Дем'ян Ганул повідомив, що йому спочатку розбили, а тоді підпалили автівку, після чого він та його родичі почали отримувати погрози й були змушені поїхати з міста.

За словами Ганула, інциденти з машиною трапились у суботу, 21 листопада. Спочатку, вдень, невідомі в масках напали й розтрощили вітрове та бокове скло автівки, коли в салоні перебував його товариш Ігор Бєю. Через кілька годин, увечері, цю ж автівку спалили, коли власник пригнав її на СТО.

Наступного дня Дем'ян Ганул повідомив, що змушений виїхати з Одеси через погрози йому та його родині. Ці події потерпілий пов'язує з конфліктом навколо забудови на вулиці Академічній в Одесі, напередодні, 20 листопада. Там відбулися сутички між противниками забудови й невідомими, а також було знесено паркан навколо будмайданчика, що, на думку активістів/-ок, був встановлений незаконно.

Кейс Кирила Самоздри

Інцидент 46. Після вивішування ЛГБТК-прапору на балкон гуртожитку, студент НаУКМА отримав від житлового відділу повідомлення з вимогою терміново зняти стяг та погрози фізичною розправою в телеграм-каналах «противників ЛГБТ»

23 листопада на своїй сторінці у фейсбук студент НаУКМА Кирило Самоздра повідомив про те, що через ЛГБТК-прапор, який він вивісив із балкону своєї кімнати ще 9 листопада, йому погрожувала адміністрація гуртожитку. За його словами та зі скріншотів видно, що його намагались змусити зняти прапор: погрожували поліцією та тим, що виб'ють двері до кімнати. Так як студент був впевнений у своїх правах, та знав, що така вимога не є законною — він повідомив про цей випадок спільноту НаУКМА і, буквально в той же день, адміністрація та вахтерка вибачились перед Кирилом. Тобто інцидент вичерпав себе.

Так як цей випадок є показовим та має позитивний фінал — Кирило активно його висвітлював у фейсбук на своїй сторінці, зокрема записав онлайн-трансляцію, де повідомив, що все добре, конфлікт вирішений, а прапор із символікою ЛГБТК-спільноти продовжує висіти на балконі гуртожитку. Це відео потрапило до телеграм-каналів різних груп людей, вороже налаштованих до ЛГБТК-спільноти. За словами Кирила, його особисті дані злили в ці телеграм-чати (номер мобільного, сторінки в соцмережах, та, навіть, домашню адресу). Після цього йому почали писати на особисті сторінки у фейсбук та інстаграм, дзвонити на телефон та в месенджери з погрозами та лайками. Зокрема, йому погрожували розправою, биттям вікон у його кімнаті, переслідуванням і, навіть, підривом НаУКМА.

Кирило одразу ж відреагував — звернувся по допомогу до різних правозахисних організацій для подальшої допомоги у веденні справи та убезпечення свого життя та здоров'я.

Інцидент 47. У центрі Києва на ЛГБТК-активіста Кирила Самоздру було здійснено напад

4 грудня ввечері невідомий молодик зі словами «Ти що, п*дор?» вдарив в обличчя 19-річного екс-члена організаційного комітету «Київпрайду», Кирила Самоздру. Про це одразу ж написали на фейсбук сторінці Мережі параюристів. У коментарі ZMINA постраждалий активіст описав ситуацію наступним чином:

*«Самоздра разом із дівчиною стояли на пішохідному переході на Хрещатику, коли до них підійшли два молодики орієнтовно того ж віку, що і хлопець. Один декілька разів запитав у Кирила: «Ти що, п*дор?», той перепитав: «Що?», але натомість отримав удар у щелепу. Після цього вони пішли. Нападник ще декілька разів обертався та робив вигляд, що повертається назад, але його відтягував друг. На вигляд вони були тверезі, у спортивному одязі, без символіки»*

Кирило пов'язує інцидент із ситуацією з ЛГБТК-прапором у гуртожитку НаУКМА та з подальшим оприлюдненням його особистої інформації, у тому числі фотографій, на ворожих до ЛГБТК-спільноти телеграм-каналах. Саме побачивши його фото на таких каналах, на думку активіста, нападник міг його впізнати.

Грудень 2020

Інцидент 48. Журналістам-розслідувачам Bihus.Info арештували рахунки через позов екс-першого замголови Служби зовнішньої розвідки Сергія Семочка

Суддя Голосіївського районного суду Києва Юрій Мазур за одне засідання задовольнив позов екс-першого замголови Служби зовнішньої розвідки Сергія Семочка до журналістів «Bihus.Info» та зобов'язав їх спростувати інформацію про російське громадянство й численне майно родичів екс-розвідника. Суд не прийняв як докази російське громадянство родини Семочко, бо той відмовився від них як родичів.

Про це повідомляє «Bihus.Info» з посиланням на рішення суду.

У 2018 році в ефірі програми «Наші гроші з Денисом Бігусом» вийшло розслідування про Сергія Семочка, де журналісти знайшли обґрунтовані підстави вважати, що в численних родичів розвідника — його дружини, пасинка, падчерки й зятя та ін. — є російські паспорти, видані на території анексованого Криму. Крім того, у родичів Семочка виявилася низка елітних об'єктів нерухомості в Козині під Києвом. У розслідуванні також йшлося про тиск СБУ на фармбізнес та втручання економічної контррозвідки СБУ, якою до розвідки керував Семочко, у

держзакупівлі діалізних препаратів, що, за словами постачальників ліків, призвело до зупинки поставок і близько 200 смертей пацієнтів.

За позовом Семочка справу розглядали близько року: у суді допитували свідків, робили огляд державних реєстрів. Зокрема, прямо на суді журналісти продемонстрували як перевірити наявність паспортів у родичів Семочка в офіційному реєстрі РФ. Однак влітку суддя звільнився і справу передали іншому — Юрію Мазуру. Той замість слухати справу спочатку — за одне засідання прийняв рішення задовольнити вимоги Семочка: визнав недостовірною та зобов'язав спростувати низку цитат із сюжету та окремого ефіру після нього.

Усі докази, які стосуються громадянства й майна пасинка, падчерки й зятя Семочка — суд не спростував, а просто не прийняв як докази, бо Семочко заявив, що класифікує людей як родичів тільки в юридичному значенні Сімейного кодексу, тому визнає родиною тільки дружину й сина, а решту — ні.

Тобто інформація щодо їхнього громадянства й майна не була спростована, але суд спростував усі дані щодо них тільки тому, що Семочко не вважає їх родичами. При цьому, також виходить, що разом суд спростував інформацію і про дружину — хоча її Семочко членом родини визнав, а дані щодо її майна та паспорта підтверджуються українськими та російськими реєстрами відповідно.

Суддя Мазур проголосив рішення 10 вересня, однак повний текст рішення тривалий час не надавав і не публікував. Авторка сюжету, Леся Іванова, отримала повний текст від суду лише 16 жовтня, після чого у відведені законом строки (30 днів) було подано апеляцію.

Однак виявилося, що на той момент суддя Мазур уже видав виконавчий лист на примусове виконання рішення суду — спростувати і виплатити Семочку судові витрати. Тобто, суддя вирішив не чекати не те що апеляції, а навіть ознайомлення відповідача з рішенням суду, чим грубо порушив права відповідачів. На основі листа суду приватний виконавець, також не чекаючи апеляції, арештував рахунки ведучому програми Денису Бігусу та журналістці Лесі Івановій.

Інцидент 49. Два підпали були вчинені в сіновалі, поблизу стайні «Щербаті Цуглі», де еко-активісти відновлюють майже зниклу породу українських поліських коней.

Про це повідомив власник стайні, громадський активіст — Юрій Ягусевич — на своїй сторінці, спочатку — 13 грудня, а потім — 17 грудня. За його словами, перший випадок стався близько першої години ночі, сіно загорілось, за здогадками потерпілого, не просто так — був обраний ідеальний час та погодні умови. Обидва випадки не призвели до негативних наслідків для життя та здоров'я самих коней, але знищили всі запаси їх корму. Як зазначає ZMINA, активіст звертався в поліцію обидва рази і правоохоронці зареєстрували його заяви, але про початок провадження за ними йому окремо не повідомляли.

Сам активіст зазначив у своєму пості на фейсбуці, що цей інцидент він вважає навмисним підпалом та пов'язує зі своїм матеріалом про порушення території заказника.

Інцидент 50. Активіста, який виступає проти вирубки лісів, побили та погрожували.

23 грудня в селі Лавочне на Львівщині побили громадського активіста та журналіста газети «Антикорупційний вісник» Василя Василитина, який виступає проти вирубування лісів. Як повідомляє голова правління Сколівської районної філії ВГО «Народний антикорупційний нагляд» Володимир Явдик, це сталося у той час активіст почув наближення лісовоза і побіг з інтенцією призупинити його, викликавши поліцію. Василь представився журналістом, показав посвідчення та став навпроти машини, з метою перешкоджання її подальшого шляху. У

цей же момент із лісовозу вийшло 4 людини та почали бити активіста, який згодом знепритомнів. У непритомному стані його прив'язали до лісовоза, викрали телефон та гроші, ще кілька разів вдарили та почали їхати в прив'язаним Василем. Жителі/-ки села намагались зупинити їх, та нічого не вдавалось поки не приїхала поліція. Активіста визволили та надали необхідну медичну допомогу, але в дописі Володимира Явдика була також зазначена особиста негативна оцінка роботи поліції на місці (зверхнє ставлення) та неналежна подальша робота (не допитали свідків).

В офіційному коментарі поліції у м. Львові зазначено, що станом на 29 грудня відкрито три кримінальні провадження, а сам активіст звернувся із заявою 27 грудня.

Інцидент 51. ЛГБТК-організації погрожували підривом офісу.

28 грудня ЛГБТ-асоціація «Ліга» повідомили на своїй сторінці у фейсбук, що невідомі, «від імені білого населення Німеччини», погрожували підірвати офіс Асоціації в місті Миколаїв. За їх словами, повідомлення про мінування приміщення надійшло на поштову адресу організації, а також до ГУ Нацполіції Миколаївської області. У листі «невідомі, погрожували «підірвати» офіс організації, а по тим, хто виживе — відкрити вогонь з автоматичного карабіну».

На сайті поліції зазначають, що на місце події негайно прибули співробітники вибухотехнічної та кінологічної служб, слідчо-оперативна група Центрального відділу поліції, рятувальники та медики. Правоохоронці кваліфікували інцидент за ч. 1 ст. 259 КК України «Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності».

Інцидент 52. Невідомі закидали яйцями та камінням офіс жіночої громадської організації «Сфера»

29 грудня, вночі, було здійснено напад на будівлю офісу громадської організації «Сфера» в Харкові, про це повідомляє віце-президентка організації на своїй сторінці у фейсбук.

У коментарі Анна Шаригіна надала більш детальний опис того, що саме відбулось: «напад стався вночі 29 грудня, його зафіксували камери зовнішнього спостереження. На відео троє молодиків спершу закидали стіни приміщення яйцями. Після цього вони на певний час пішли, але повернулися й почали кидати у вікна офісу каміння. Однак розбити їх правопорушникам не вдалося, оскільки з огляду на попередні напади в офісі замінили звичайне скло на загартоване».

Важливо зазначити, що напади на ЛГБТК та феміністичні організації стали дуже частими та вже систематичними, особливо в Харкові, Одесі та Києві. Наразі, навіть у своєму пості про напад, Анна написала, що вже не відчуває в собі енергії на розбір кожного нападу, а пише заяви до поліції та розбирається з наслідками уже механізовано.

5

Висновки:

В Україні зменшилась тенденція щодо тиску на представників/-ць громадянського суспільства. За липень-грудень 2020 року Асоціація УМДПЛ задокументувала 52 інцидента тиску на активістів/-ок, правозахисників/-ць та журналістів-розслідувачів/-ок.

Узагальнюючи інформацію щодо ефективності розслідування нападів на активістів/-ок можна виокремити як позитивні, так і вкрай негативні тенденції.

Щодо позитивних тенденцій – поліція почала активніше цікавитись розслідуванням фактів нападів на громадських активістів/-ок. Попри відсутність у Кримінальному кодексі України відповідної статті, в обласних управліннях Національної поліції визначені відповідальні, які збирають та узагальнюють інформацію щодо нападів на активістів/-ок. Про виявлені факти звітують до Головного слідчого управління та періодично доповідають про здійснення розслідування таких злочинів.

Серед негативних факторів слід відзначити те, що на ефективність та швидкість розслідування продовжує суттєво впливати резонансність справи, чи цікавляться ЗМІ тим, як злочин розслідується, чи є в потерпілого адвокат/-ка.

Також, залишаються системні проблеми щодо швидкості реакції на злочин, процедури забезпечення заходів особистої безпеки громадських активістів/-ок, превенції злочинів, а також попередження повторних нападів.

Проблема нападів на активістів/-ок залишається системною й потребує максимальної реакції всіх гілок влади, суспільства та міжнародної спільноти. Але особливо на це мають звернути увагу, насамперед, органи правопорядку: Офіс генерального прокурора, Національна поліція, Служба безпеки України, Державне бюро розслідувань, на які, залежно від підслідності, покладається обов'язок проведення повного, своєчасного та всебічного розслідування цих злочинів. Мають бути встановлені та притягнуті до відповідальності не тільки виконавці, але й замовники/-ці цих злочинів.

Додаток 1
Методологія моніторингу нападів на представників/-ць громадянського суспільства

Залишається вкрай важливим безпосереднє відслідковування нападів на активістів/-ок задля виявлення нових системних проблем та надання розголосу та підтримки потерпілим активістам/-кам.

Ми відслідковуємо переслідування активістів/-ток, які піддаються тиску з використанням правових механізмів (кримінальний чи адміністративний тиск), а також зазнають іншого насильницького впливу.

Умовно ми розділяємо тиск на три групи:

- *не пов'язаний із використанням насилля з боку державних органів;*
- *шляхом застосування насилля з боку державних органів;*
- *змішаний (насилля з боку третіх сторін та подальша бездіяльність із боку правоохоронних органів у розслідуванні справи).*

Під поняттям «правовий тиск» ми розуміємо випадки:

a. коли кримінальні та адміністративні дії було застосовано за правомірні дії на захист суспільних інтересів без зв'язку з будь-яким правопорушенням;

b. коли кримінальні та адміністративні дії є явно непропорційними щодо правопорушення, у якому особу було визнано винною або щодо якого особа підозрюється;

c. коли кримінальні та адміністративні дії було застосовано до особи на вибірковій, у порівнянні з іншими особами, основі;

d. коли кримінальні та адміністративні дії є результатом очевидно несправедливого впливу на активістів/-ок, що, як видається, пов'язане з діями на захист суспільних інтересів.

Під поняттям «позаправових дій» ми розуміємо: випадки побиття, нападу, примусового зникнення, стеження, погрози, залякування, пошкодження рухомого чи нерухомого майна, незаконне проникнення в помешкання та інші дії з метою заподіяння фізичної або психологічної шкоди.

Ми усвідомлюємо, що переслідування можуть здійснювати як державні, так і недержавні суб'єкти, а також невстановлені особи. Ми беремо за основу Керівні принципи ОБСЄ, таким чином, під поняттям «правозахисник» ми розуміємо «Особу, яка діє на захист суспільних інтересів, незалежно від роду діяльності, віку або іншого статусу або від того, чи діяльність проводиться індивідуально або спільно з іншими, у складі неформальної групи або недержавної організації (НДО), у якості волонтера або на професійній основі. Адвокати, профспілкові активісти, співробітники національних правозахисних інститутів (НПІ), журналісти, медичні працівники, державні службовці, студенти та інші особи можуть бути правозахисниками». Переслідування можуть стосуватись як власне активістів/-ок, так і бути направлені на їх близьких, родичів та знайомих.

Ми залишаємо за собою право не включати до наших моніторингових звітів осіб, щодо яких є вагомі підстави вважати, що ці особи застосовували насильство проти особистості, або з достовірних джерел відомо, що ці особи закликали до насильства за ознакою раси, релігії, етнічної приналежності, сексуальної орієнтації та інше. Водночас, ми не вважаємо безпідставне переслідування таких осіб правомірним чи законним та жодним чином не схвалюємо подібні дії.

Ми відстежуємо випадки переслідувань, шляхом контактування з постраждалими, проведення збору й аналізу всієї відповідної інформації. Ми збираємо первинну інформацію щодо переслідувань та здійснюємо перехресну перевірку інформації з максимально широкого кола джерел, таких як свідчення жертв і свідків інцидентів, їх адвокатів/-ок та/або законних представників/-ниць, отримуємо інформацію від центральних та регіональних органів влади, місцевих громад, представників/-ниць меншин та вразливих груп.

До того ж, ми здійснюємо опитування кожного/-ї постраждалого/-ї для систематизації та узагальнення інформації щодо змін у ефективності, самопочуття та мотивації представників/-ць громадського сектору.

Під час збору, обробки та перевірки інформації ми також використовуємо вторинні джерела, такі як повідомлення в засобах масової інформації, дані, зібрані третіми особами, та інформацію із соціальних мереж.

Проте, ми прагнемо, щоб у більшості випадків наш моніторинг базувався на первинних повідомленнях безпосередніх жертв і (або) свідків інцидентів, їх родичів, адвокатів/-ок та/або законних представників/-ниць. У випадку, коли встановити контакт із жертвами та свідками інциденту не вдалось, ми покладаємось на інформацію, зібрану через надійні зв'язки, з якомога ширшого кола джерел, котрі оцінюються на предмет авторитетності та достовірності.

Ми усвідомлюємо, що перелік справ, представлений у моніторинговому звіті, не є вичерпним. Окрім того, у звіті фігурують тільки ті люди й інциденти, щодо яких нам вдалося зібрати і проаналізувати достатньо матеріалів для аргументованого висновку про незаконний характер переслідувань щодо них, який не пов'язаний із побутовим насильством.

При підготовці цієї методології, ми послуговувалися методологією Правозахисного центру «Меморіал» та методологією, що використовується під час підготовки Доповідей щодо ситуації з правами людини в Україні Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй із прав людини.

Додаток 2
Методологія визначення ефективності роботи органів правопорядку під час розслідування нападів на активістів/-ок

Джерела розробленої методології:

Конституція України в положеннях 27 статті «Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави — захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.»

29 статті «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду й тільки на підставах та в порядку, встановлених законом...»

34 статті «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір...»

Кримінальний Процесуальний Кодекс України в частинах
11 статті «Повага до людської гідності»
12 статті «Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність»
25 статті «Публічність»
28 статті «Розумні строки»
Інших статей пов'язаних із заходами забезпечення кримінального провадження.

Рішення Конституційного Суду України в частинах тлумачення норм Конституції України та Кримінального Процесуального Кодексу України

Закон України «Про доступ до публічної інформації» в частинах:
1 статті «Публічна інформація»
3 статті «Гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації»
4 статті «Принципи забезпечення доступу до публічної інформації»

Рішення Європейського Суду з Прав Людини при розгляді порушення Конвенції «Про захист прав людини й основоположних свобод»:
13 статті «Право на ефективний засіб юридичного захисту»
2 статті «Право на життя»
3 статті «Заборона катування»
Предмет та принципи здійснення дослідження:

Дослідження ефективності дій органів правопорядку під час розслідування нападів на активістів/-ок буде здійснюватися по кейсам, які будуть задокументовані та верифіковані командою проекту «Посилення системи захисту активістів». Ми визначаємо ефективність дій органів правопорядку шляхом контактування з постраждалими, їх адвокатами/-ками та/або представниками/-ницями, родичами та знайомими, написанням запитів до державних органів, проведенням збору й аналізу всієї інформації, яка перебуває у відкритому доступі. Під час обробки та перевірки інформації ми також використовуємо вторинні джерела, такі як повідомлення в засобах масової інформації, дані, зібрані третіми особами, та інформацію із соціальних мереж.

Поняття «Органи правопорядку» розуміються в значенні державних інституцій які уповноважені на:

забезпечення превенції нападів на активістів/-ок та правозахисників/-ниць;

організацію та проведення розслідувань протиправних дій щодо активістів/-ок та правозахисників/-ниць;

надання належного захисту потерпілим від протиправних дій.

Ми усвідомлюємо, що перелік зібраної інформації про дії органів правопорядку під час розслідування нападів на активістів/-ок та правозахисників/-ниць може не бути вичерпним. Разом із тим, при надходженні додаткової інформації, ми готові переглянути надані нами оцінки, щоби максимально точно та неупереджено визначити ефективність дій органів правопорядку в кожному, окремо взятому, випадку.

Також ми прагнемо не тільки надати оцінку дій органів правопорядку щодо кожного верифікованого випадку, але й волієм узагальнити та виявити тенденції (як позитивні, так і негативні) для подальшої комунікації з керівниками/-цями органів державної влади.

Асоціація
УМДПЛ
UMDPL
Association

Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів (Асоціація УМДПЛ) – неурядова правозахисна організація, що здійснює системний всеукраїнський моніторинг дотримання прав людини та основоположних свобод у діяльності правоохоронних органів.

Ми працюємо за такими напрямками:
- Боротьба з катуваннями;
- Розвиток громадського контролю;
- Захист правозахисників та активістів;
- Робота з вразливими групами;
- Реформа органів правопорядку.

Асоціація УМДПЛ має багаторічний досвід роботи в галузі моніторингу дотримання прав людини, а також власний пул експертів, які беруть участь у роботі консультативно-дорадчих органів та міжвідомчих експертних груп. Експерти Асоціації беруть участь у розробці численних змін до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів та є співавторами законопроєктів, розробниками низки тренінгів, майстер-класів, посібників, аналітично-методичних матеріалів, науково-практичних видань тощо.

Сайт: umdpl.info

Facebook: fb.com/Association.UMDPL

Електронна пошта для зауважень та коментарів:
umdpl.association@gmail.com